

TOIVON VUOSITUHAT

SEMINAARI

5.4.2000

VANHA YLIOPPILASTALO

HELSINKI

EUROOPAN KULTTUURISÄÄTIÖN

SUOMEN OSASTO

HAKAPAINO OY, HELSINKI 2000

ISBN 951-8932-14-X

SISÄLLYSLUETTELO

AVAUSPUHEENVUORO

Puheenjohtaja, professori ILKKA NIINILUOTO..... 5

YHTEISTYÖ ON VOIMAA

OSSI HEINÄNEN, Pääsihteeri, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta.....11

JYRKI KATAINEN, Kansanedustaja, Kansallinen Kokoomus.....15

ANNI SINNEMÄKI, Kansanedustaja, Vihreä liitto..... 19

ANTTI KAIKKONEN, Puheenjohtaja, Nuoren Keskustan Liitto ry..... 23

MARCUS RANTALA, Puheenjohtaja, Svensk Ungdom..... 27

MIAPETRA KUMPULA, Varapuheenjohtaja, Sosialidemokraattiset Nuoret ry..... 31

AHKERUUS ON ILOMME

PAULIINA AROLA, Lehtori, Humanistinen Ammattikorkeakoulu.....37

JUKKA TAHVANAINEN, Pääsihteeri, Allianssi ry.....41

PETRI CEDERLÖF, Tutkija, Nuorisotutkimusverkosto.....45

SIMO S. HÄMÄLÄINEN, Projektipäällikkö, Sonera.....49

MIKA NIEMINEN, Toimitusjohtaja, More Magic Software.....53

TIETO ON VALTAA

JAN EROLA, Päätoimittaja, Ylioppilaslehti..... 59

MARIA HALONEN, Tutkija, Kansanterveyslaitos..... 63

MARJA JALAVA, Tutkija, Helsingin yliopisto, Historian laitos.....67

IRMA LEVOMÄKI, Valtiotiet. maist., Helsingin yliopisto.....71

LUOVUUDEN VIEHÄTYS

JANNE SAARAKKALA, Ohjaaja, Ylioppilasteatteri.....77

SIRPA KÄHKÖNEN, Kirjailija.....81

ANNAMARI VÄNSKÄ, Päätoimittaja, KUVA-lehti..... 85

ALEKSI BARDY, Käsikirjoittaja ja tuottaja.....89

MEDIA YHDISTÄÄ IHMISIÄ

MAURI YLÄ-KOTOLA, Professori, Lapin yliopisto.....	95
OTTO MATTSSON, Toimittaja, Yleisradio.....	99
KAIUS NIEMI, Ulkomaantoimittaja, Helsingin Sanomat.....	101
EILINA GUSATINSKY, Päätoimittaja, Spektr-lehti.....	105

UTOPIAT TODELLISIKSI

ERJA SALO, Projektijohtaja, Pääkaupunkiseudun Partiolaiset.....	111
ALEKSI NEUVONEN, Koordinaattori, Kaupunkilaiset Utopiat Dodo - Tulevaisuuden elävä luonto ry.....	115
ANNA VALROS, Varapuheenjohtaja, Eläinsuojeluliitto Animalia.....	119
LEILA OMAR, Nuoriso-ohjaaja, Kulttuurikeskus Caisa.....	123
MARJA KOSKELA, Puheenjohtaja, Suomen Lukiolaisten Liitto.....	127

PÄÄTÖS

LAURA KOLBE, Dosentti, Helsingin yliopisto.....	131
JUHA SIHVOLA, Professori, Jyväskylän yliopisto, Dosentti, Helsingin yliopisto..	133

ILKKA NIINILUOTO

Professori

Helsingin yliopisto

AVAUSPUHEENVUORO

Vuosituhanen vaihde on ollut otollista aikaa pohdiskeluille, jotka koskevat omaa aikaamme ja muuttumista. Suomessa on julkaistu suuri määrä toinen toisiaan lennokkaampia teoksia aikakauden murroksesta. Kun Millennium-juhlan lähestyessä aika tuntui käyvän lyhyeksi, keskustelunkohteiksi valikoituivat länsimaiden perikadon synkeät sävyt ja lopun leikit. Mutta toisaalta uuden vuoden myötä kaikki tuntuu taas alkavan uudelleen. Tulevaisuus avautuu eteemme täynnä mahdollisuuksia.

Dogmaattisen edistysuskon mukaan todellisuus on ikään kuin suunniteltu toimimaan siten, että maailma tulee koko ajan aina vain paremmaksi. Vastaavasti dogmaattisen taantumususkon mukaan maailma on jatkuvan rappeutumisen tilassa. Näiden ääripäiden väliin mahtuu monia optimismin

ja pessimismin vivahteita. Toiset ajattelevat laulun tapaan, että vaikka paremmaksi kaikki muuttuu, silti hyväksi ei milloinkaan. Toiset uskovat akateemikko Georg Henrik von Wrightin mukaan, että laskeudumme parhaillaan kelkalla alamäkeä kohti uutta maailmaa, jonka laadusta me emme oikeastaan voi tietää mitään. Jotkut taas seuraavat post-modernismin ohjetta tarrautumalla nykyhetkeen, jossa kaikki on ohimenevää ja väliaikaista.

Helsingin yliopiston dosentti Juha Sihvolan teos *Toivon vuosituhhat* valittiin vuoden tiedekirjaksi 1998. Jo väitöskirjassaan antiikin edistys- ja rappioajattelua tutkinut Sihvola esittää siinä kiehtovan katsauksen Euroopan ihmiskuvan historiaan. Vedoten filosofian perinteessä esiintyviin arvokäsityksiin ihmisen hyvästä elämästä, Sihvola uskoo ja väittää, että kriittinen järki ja siihen perustuva moraalit ovat ”paras ase esimerkiksi lähimmäisistä piittaamattomuutena, autoritaarisena vallankäyttönä, rasismina ja sukupuolisena syrjintänä ilmenevää typeryyttä, ennako- luuloisuutta ja ahdasmielisyyttä vastaan”. Niiden avulla ”voimme rakentaa vapaiden, tasa-arvoisten, itsestään ja toisistaan vastuuta kantavien kansalaisten yhteiskuntaa, jolloin edessämme voi olla *Toivon vuosituhhat*”.

Puhe toivosta sisältää sen näkemyksen, että maailman kulku ei ole ennalta määrätty, vaan tulevaisuus riippuu niistä valinnoista, joita me itse juuri nyt teemme. Näin ollen Sihvolan komea teos haastaa meitä kaikkia omakohtaisesti pohtimaan, mitä tai missä meidän mielestämme on alkavan vuosituhannen merkittävin toivo. Toivot voivat olla pieniä tai suuria, ne voivat olla korkealla tai matalalla, lähellä tai kaukana. Toiveittemme kohteena voi olla luonnonympäristö, eläimet, maapallo,

ihmiset, me itse, ystävämme ja läheisemme, me suomalaiset, kaikki maailman kansalaiset ja aivan erityisesti tulevat sukupolvet.

Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto on jo 30 vuoden ajan virittänyt keskustelua ajankohtaisista yhteiskunnallisista kysymyksistä. Nyt alkavaan teach-in -tyyppiseen seminaariin olemme haastaneet mukaan 30 nuorta. City-lehden ”Nuoriso-älymystö” -jutussa oli asetettu nuoruuden rajaksi 40 vuotta. Olemme tässä pyrkineet sellaiseen konstellaatioon, jossa puhujien keski-ikä on alle 30 vuotta. Puhujilta on pyydetty tiivistä, korkeintaan 5 minuutin mittaista puheenvuoroa tulevaisuuden tärkeimmistä toivosta. Kukin puhuja puhuu täysin omissa nimissään, henkilökohtaisia käsityksiään, ei mitään järjestöjen virallisia kannanottoja, mutta me olemme kuitenkin sijoittaneet puhujat taustansa mukaisesti jaksoihin, joiden otsikot liittyvät politiikkaan, työhön, tieteeseen, taiteeseen, mediaan ja utopioihin.

Puheenjohtajana joudun olemaan armottoman ankara aikataulun suhteen. Sen tähden minulla on käytössäni kello. Tulen aina siinä vaiheessa, kun puheenvuoroa on kestänyt viisi minuuttia, tätä kelloa ystävällisesti kilistämään hälytysmerkiksi siitä, että loppusanoja olisi syytä ryhtyä muotoilemaan.

Tilaisuutta seuraa tässä aitiopaikalla tai eturivillä itse dosentti Juha Sihvola, joka on ystävällisesti lupautunut esittämään seminaarin päätössanat. Ja puheenvuorojen puolivälissä pidämme kahvitauon. Tarjolla on myös virvokkeita. Talossa on kuulemma baari auki, ja muutenkin ”hullut päivät” riehuvat täällä lähistöllä. Vaikka meillä ei ole valitettavasti tarjolla taikalampun henkeä, joka lupaisi toteuttaa kaikki

täällä esitetyt toivomukset, en usko tämän tilaisuuden jäävän pelkästään pohjattomaksi toiveiden tynnyriksi. Kyseessä on pikemminkin nykyisiä käsityksiä ja odotusarvoja kartoittava ja pulppuava toivomuslähde, joka voi raikastaa henkistä ilmapiiriä. Jos joku voi muuttaa maailman paremmaksi, se on juuri nuoriso. Sen parempaa paikkaa toivoa käsittelevälle seminaarille emme olisi voineet toivoa kuin kuuluisaa juhlasalia Vanhalla ylioppilastalolla, jonka ulkopäätyä koristavat sanat: *spei sue patria credit* eli isänmaa toivoilleen tämän antoi. Näillä toiveikkailla sanoilla toivotan Teidät kaikki tervetulleiksi Toivon vuosituhannelle.

YHTEISTYÖ ON VOIMAA

OSSI HEINÄNEN
JYRKI KATAINEN
ANNI SINNEMÄKI
ANTTI KAIKKONEN
MARCUS RANTALA
MIAPETRA KUMPULA

OSSI HEINÄNEN

Pääsihteeri

Helsingin yliopiston ylioppilaskunta

Tällä hetkellä poliittinen järjestelmämme ei mielestäni pohjaudu yhteistyöhön, vaan vastakkainasetteluun, riitelystä ja toisten pyrkimysten vähättelyyn. Vaikka Suomessa politiikan moraalilla onkin korkeammalla kuin useissa muissa maissa, on meidänkin järjestelmämme enemmän erimielisyyksien korostamiseen kuin yhteistyöhön perustuvaa. Taistellaan järjestelmän vuoksi, vaikka asiat eivät riitelisikään. Tästä johtuen puolueet ja poliitikot ovat menettäneet perinteisen asemansa kansakunnan mielipiteiden muokkaajina ja mittareina. Vahvimpana osoituksena valta-aseman menetyksestä ovat vaalien vuosi vuodelta laskevat äänestysprosentit. Jos kaksi kolmasosaa suomalaisista ei osaa asettaa itseään perinteelliselle oikeisto-vasemmisto -akselille, niin miksi tällaista akselia teennäisesti ylläpidetään. Vika on varmasti puolueissa itsessään, mutta myös koko poliittisessa järjestelmässä ja kulttuurissa. Tällä hetkellä ja

vielä hyvin pitkään valtaa pitävät suuret ikäluokat tuskin pystyvät muutokseen. Niin vahvasti on nykyinen järjestelmä heillä verissä. Laitan siis toivoni meihin nuoriin.

Mielestäni meillä on haaste olla alistumatta typerään riitelyleikkiin, jossa toisen idea ollaan valmiita tyrmäämään vain sen takia, että se on toisen idea. Luovutaan omista aatteista ja ideoista pääasiallisena tavoitteena vain toisen aatteen, ajatuksen tai aseman romuttaminen. Perusteluiksi riittävät vanhentuneet käsitykset ja ennakkoluulot muista puolueista ja ajatussuunnista. Valitettavasti me nuoretkin alennumme tälle tasolle aina välillä, mistä hyvänä esimerkkinä on Suomen ylioppilaskuntien liiton SYL:n vuosittainen liittokokous ja siellä tapahtuva farssimainen, suorastaan pahoinvointia herättävä juonittelu toisten puolueiden tai ylioppilaskuntien edustajien päänmenoksi.

Uskon kuitenkin, että me nuoret tulemme tulevaisuudessa löytämään omat kanavamme vaikuttaa haluamallamme tavalla ja toivon, että se tapa on yhteistyölähtöinen. Sillä ei politiikka suinkaan ole kuollut. Edelleenkin ihmiset haluavat vaikuttaa omiin asioihinsa, myös nuoret. Tavat vaikuttaa vain ovat muuttumassa. Erilaisilla kansalaisjärjestöillä on jälleen suurempi rooli yhteiskunnallisessa mielipiteenmuokkaamisessa ja nuoret etsivät omalta tuntuvia ajatuksiaan, eräänlaisia projekteja yli perinteisten puoluerajojen. Esimerkkinä vaikka presidentin vaalit, joissa nuoret puolueisiin sitoutumattomat ilmeisesti olivat ratkaisevassa osassa.

Sinänsä termi *sitoutumaton* on perin harhaanjohtava. Kyllähän kaikki johonkin aatteeseen ovat sitoutuneet. Olkoon se sitten jonkin puolueen, kansalaisjärjestön tai ihan vain oman filosofoinnin perusteella syntynyt

aate. Ns. sitoutumattomien aate ei vain sovi minkään olemassa olevan puolueen muottiin. Tässä onkin puolueilla suuri haaste. Miten saada nämä perinteiseen puoluepolitiikkaan kyllästyneet nuoret mukaan oman aatteensa taakse? Joko nykyisten puolueiden on muututtava tai sitten on synnyttävä uusia puolueita. Tuntuu kuitenkin, että tätä on nykyisten puolueiden kovin vaikeaa ymmärtää. Ylioppilaskunnassakin on mahdotonta toimia ilman, että vähintään leimataan tuolla perinteisellä oikeisto-vasemmisto -akselilla. Sitten syytetään takinkääntämisestä, kun poikkeaa tästä muiden määrittelemästä suunnasta ja haukutaan linjattomuudesta, jos linja ei satu olemaan minkään olemassa olevan puolueen mukainen.

Me nuoret voimme aloittaa yhteistyön korostamisen omista viiteryhmistämme, vaikka ylioppilaskunnasta. Luonnollisesti aina on erimielisyyksiä siitä, miten yhteisiä asioita hoidetaan. Pitääkin olla. Mutta koko järjestelmän ei tarvitse perustua siihen, että päämääränä on ensisijaisesti toisen tappio. Näin toimittaessa ollaan kaukana alkuperäisestä, kenties jollekin aatteelle pohjautuvasta päämäärästä. Olen oppinut huomaamaan, että tällaiselle riitelevälle ja vastakkainasetteluun perustuvalla järjestelmälle on toinen vaihtoehto. Vaihtoehto, jonka avulla erilaiset kyvyt ja ajatussuunnat saadaan yhteiseen käyttöön. Se ei perustu toisten ajatusten kategoriseen teilaamiseen eikä toisen aseman heikentämiseen. Se on lähtökohdiltaan positiivinen eikä negatiivinen. Ylioppilaskunnassa tämä vaihtoehto toteutuu ottamalla mahdollisimman moni taho ja ajatussuunta mukaan kaikille päätöksenteon tasoille. Ei meillä ole varaa hukata kykyjä ja ideoita teennäisen hallitus-oppositio - taistelun alle. Yhteistyöhön pohjautuvan järjestön voima on juuri sen nopeampi muuntautumiskyky ja suurempi potentiaali yhteisten asioiden

hoitamiseen, kun energiaa ja aikaa ei kuluteta turhaan ennakkoluuloihin pohjautuvaan selkään puukottamiseen. Ylioppilaskunnassa voitaisiin omassa pienessä hiekkalaatikossa harjoitella järjestelmän muuttamista yhteistyölähtöisempään suuntaan. Onhan sanottu, että ylioppilaskunnassa vallalla olevat aatteet ja ajatukset heijastuvat yhteiskuntaan muutaman vuoden viiveellä. Ehkä joskus yhteistyö siis saataisiin pohjaksi valtakunnan politiikkaankin.

Jos pidätte minua naivina idealistina, niin miettikää kuitenkin samalla, mitä itse edustatte, jämähtänyttä kyynisyyttä vai tulevaisuuden toivoa. Omasta mielestäni ilman idealismia ei ole toivoa. Minä uskallan toivoa tältä vuosituhannelta enemmän yhteistyötä, uskallatteko te?

JYRKI KATAINEN

Kansanedustaja

Kansallinen Kokoomus

Ajattelin tuoda muutaman ajatuksen esiin taustasta ja niistä arvoista, joihin meidän sukupolvemme kokemusmaailma pohjautuu ja josta me ammennamme niitä tulevaisuuden näkemyksiä. Tämä sukupolvi elää täysin toisenlaisessa maailmassa kuin vanhempiemme sukupolvi. Jäsennämme nykyisyyttä ja tulevaisuutta hyvin erilaisista lähtökohdista verrattuna omien vanhempiemme sukupolven lähtökohtiin. Tämä tarkoittaa sitä, että meidän sukupolvellemme, nuorille ihmisille on vaikeampaa kuin aikaisemmin periä toimintatapoja, käsityksiä siitä, mitä on hyvä elämä. Periä myös niitä arvoja, jotka säätelevät hyvän ja pahan. Nämä perusasiat, joilla tulevaisuuttakin rakennetaan ja joiden arvojen varassa jokainen omaa elämäänsä viettää, on valittava itse ja tavallaan löydettävä itse. Tämä oikeastaan kertoo siitä, että maailma on eräänlaisessa murrosvaiheessa. Mikäli emme olisi murrosvaiheessa, perusasioiden periminen olisi varsin yksinkertaista.

Olen saanut liikkua hyvin paljon eri puolilla Eurooppaa luottamus-tehtävissä ja matkailunkin merkeissä ja olen huomannut, että tämä sama murroskausi on muuallakin kuin Suomessa. Eurooppalaisuus näyttää yhdistävän. Siitä huolimatta, että arvot ovat pirstaloituneet enemmän kuin aikaisemmin ja arvoyhteyttä on vaikea löytää edes kansallisvaltion sisältä, yhteisyys Euroopassa on hyvinkin selkeä. Tämä on lisännyt mielikuvaani murroskaudesta. Toivon vuosituhannen -teemaan liittyen näen, että erilaisuuden hyväksyminen, tietoisuuden lisääntyminen nimenomaan vieraista kulttuureista, muista kansoista, yhteisistä ongelmista, yhteisistä haasteista pitäisi automaattisesti johtaa tajunnan laajentumiseen ja vastuun kantamiseen myös toisista ihmisistä. Niistä ihmisistä, jotka eivät ehkä asu samassa maassa, samassa kansallisvaltiossa. Johtaako tietoisuuden laajentaminen automaattisesti vastuun lisääntymiseen, se riippuu pitkälti ja yksinomaan meistä.

Yksi suurimpia haasteita vastuun saralla on vastuu globaalistumisen haasteista. Globaalistuminen edesauttaa edelleenkin tietoisuuden lisääntymistä. Se lisää myös epävarmuutta, se lisää tietoa tai kvasitietoa, se lisää mahdollisuutta tietämisen laajentamiseen, mutta jakaako se kansakuntia tai ihmisiä niihin, jotka pystyvät käyttämään näitä globaalistumisen elementtejä, instrumentteja hyväkseen niihin, jotka pystyvät käyttämään niitä hyväkseen ja niihin jotka eivät pysty käyttämään niitä hyväkseen. Tässä on yksi suurimpia haasteita. En tiedä, miksi tätä aikakautta voisi kutsua. Tietoyhteiskuntakin on vähän kevyt määrittely. Emme elä teollistuneessa yhteiskunnassa, emme elä tietoyhteiskunnassa, onko tämä post-modernia vai sen jälkeistä aikaa. Siitä huolimatta suurin haaste vastuuseen ja toivon vuosituhanteen on hallinnoida tietämyksen laajuutta,

kantaa vastuuta toisista ihmisistä, kantaa vastuuta globalistumisen aiheuttamista haasteista.

ANNI SINNEMÄKI

Kansanedustaja

Vihreä liitto

Tieto osallistumisestani tähän tilaisuuteen tuli minulle viime tingassa. Olenkin valmistanut puheenvuoroni hieman väärästä otsikosta. En siis puhu otsikosta ”Yhteistyö on voimaa”, vaan otsikosta ”Toivon vuosituhhat”. En myöskään kuulu nuoreen älymystöön, vaan olen keskinuori perheenäiti.

Väärä otsikko ”Toivon vuosituhhat” herätti minussa heti jonkinlaista vastarintaa, koska oikeastaan hyvin pitkään ajatteluni on perustunut pelkoihin, ennakkoluuloihin ja kuvitelmiin siitä, että tämä on tuhon vuosituhhat, tämä juuri alkanut vuosituhhat. Minä en ole itse koskaan hirveän hyvin tuntenut lajeja tai tunnistanut kasveja. En ole tiennyt erilaisista eläimistä tai ekologisista ympäristöistä. Jostain syystä minua on pitkään ahdistanut, surettanut ja huolestuttanut lajien katoaminen ja ympäristön jatkuva köyhtyminen. Minulla on ollut hyvin konkreettinen ja

kouriintuntuva tunne siitä, että jollain tasolla ihmiskunta koko ajan menettää jotain ja köyhtyy, kun lajit ja luonnonympäristöt katoavat.

Professori Niiniluoto antoi kauniisti luvan puhua henkilökohtaisesti, joten kaikki seuraavat lauseet eivät ole hallituspuolueen kansanedustajan ominaisuudessa lausuttuja. Minä epäilen jollain tavoin nykyisenkaltaisen politiikan perustaa. Siis politiikan, jota tehdään siten, että talous kasvaa jatkuvasti, tekniikkaa kehitetään ja tehostetaan ja että tätä kautta mukautuu säästyä luonnonvaroja. Myös erilaisia normeja parannetaan ainakin tietyssä osassa maapalloa, kuten Euroopan unionin alueella ja sen ympäristössä. En välttämättä usko siihen, että tällaisella toiminnalla ja politiikalla pystyttäisiin pysäyttämään vakava ympäristön köyhtyminen.

Tämä tietenkin myös herättää sen kysymyksen, että minkä takia ylipäättään, jos on vahva tunne maailman loppumisesta, minkä takia silloin ylläpitää toivoa, joka minun tapauksessani tarkoittaa politiikan tekemistä. En kuitenkaan tarkoita, että politiikan tekeminen olisi ainoa tapa ylläpitää toivoa. Se, minkä takia minä kuitenkin teen politiikkaa ja olen aikaisemminkin pyrkinyt toimimaan jotenkin yhteiskunnallisesti, liittyy ehkä seuraavanlaiseen ajatukseen siitä ajasta, kun ihminen on lakannut olemasta tällä maapallolla: ehkäpä evoluutio kehittää tälle maapallolle esimerkiksi älykkäiden lintujen yhteisön. Ja entäpä kun nämä linnut löytävät diskettejä, joissa on dokumentoitu tämän ajan ihmisten tekoja? Tuntuisi hävettävältä, jos ei olisi yrittänyt tehdä asioiden eteen mitään, vaikka olisi ollut todella huolissaan jostain. Tämä on vähän sellaista naivistis-kristillistä ”jos tietäisin, että huomenna tulee maailmanloppu, niin tänään istuttaisin omenapuun” -ajattelua. Siihen minä itse olen kuitenkin jotenkin ajautunut.

Toinen asia, jota ajattelin toivosta on se, mitä pitäisi pitää tavoitteena, mikä olisi itse kunkin ideaali tästä maailmasta. Tästä asiasta voi olla hirveän suuria ajatuksia, kuten minulla itselläni on. Esimerkiksi kestävä kehitys on tällainen asia. Poliitiikan pitäisi johtaa siihen, että todella toimittaisiin kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti. Ja kestävä kehityksen pitäisi olla hyvin ja tehokkaasti määritelty termi, jotta tämä todella tarkoittaisi jotain.

Toisaalta mielestäni on kuitenkin niin, että hirveän suuret projektit, joissa on ollut hyvin kokonaisvaltaisia ideaaleja, ovat aina tuntuneet päättyneen huonosti. Sen takia ei saisi vain katsoa tulevaisuuteen, jossa on oma ideaalikuva, ja puskea sokeasti siihen suuntaan, koska sillä tiellä voi itse asiassa tehdä niin paljon virheitä. Matkalla sinne, missä kaikki on hyvin, voi tehdä hyvin monenlaisia virheitä.

Tämän takia itse ajattelen niin, että loppujen lopuksi tärkeintä olisi yrittää luoda itselleen ja ympäristössään sellaisia tilanteita ja sellainen tila, jossa jokainen voisi vaikuttaa niihin asioihin, jotka koskevat itseä ja omaa ympäristöä. Niin kauan kun ihmisillä on tämänkaltaista vaikutusvaltaa, on paradoksaalisesti jollain tavalla samantekevää, ovatko asiat huonosti vai hyvin. Kunhan ihmisillä on sellainen tunne, että he jollain tavoin kykenevät vaikuttamaan omaan itseensä ja ympäristöönsä.

Sitä en osaa sanoa, olenko itse omalta kohdaltani tässä onnistunut. Osittain vaikuttaa huolestuttavasti siltä, että ihmisten vaikutusvalta omiin asioihin ja omaan ympäristöön ei ole juurikaan lisääntynyt. Tämän vuoksi kannatan esimerkiksi sitä, että VR:n makasiineja ei purettaisi. On hyvä, että jossain on tilaa, jota ei ole kaavoitettu kovin selkeästi. On tärkeää,

että ihmisillä on tunne siitä, että he todella kykenevät vaikuttamaan omaan ympäristöönsä, ja tätä kautta myös omaan itseensä.

ANTTI KAIKKONEN

Puheenjohtaja

Nuoren Keskustan Liitto ry

ARVOMURROS VOI MULLISTAA POLITIIKAN

Tuoreen Sosiaalibarometri 2000 -tutkimuksen mukaan ihmiset ovat pian jakaantuneet kolmen kerroksen kansalaisiksi: menestyjiin, pärjääjiin ja häviäjiin. Häviäjien määrä on jopa 20 prosenttia väestöstä tämän selvityksen mukaan. Barometrin mukaan yleisestä taloudellisen hyvinvoinnin lisääntymisestä huolimatta väestöryhmien välisessä hyvinvointikilpailussa ovat menestyneet lähinnä vain työssäolevat, keskuksissa asuvat, perheelliset, keski-ikäiset ja iäkkäät suomalaiset. ”Jotenkuten”-pärjääjiä ovat mm. nuoret ja yksinhuoltajat. Häviäjiä ovat puolestaan pitkäaikaistyöttömät sekä päihde- ja mielenterveysongelmaiset, joiden hyvinvointi ei ole kohentunut viime vuodesta vaan päinvastoin, todetaan barometrissa. Suomalaisessa yhteiskunnassa rikkaat rikastuvat vauhdilla ja köyhät köyhtyvät ja syrjäytyvät. Tässäkin kaupungissa, Helsingissä, kilometrin välimatkalla jonotetaan toisessa jonossa leipää, toisessa

teknologiaosakkeita. Rikastumista ei toki suoranaisesti tarvitse pitää merkittävänä yhteiskunnallisena ongelmana, mutta köyhyyteen ja kurjistumisongelmaan pitää puuttua rivakoin ottein. Suomalaista perusturvaa on heikennetty nyt vuosikymmenen ajan, vaikka lama on ollut ohi ja maan talous on ollut nousussa jo vuosia. Kukaan ei ole lakkoilemassa työttömien, opiskelijoiden tai mielenterveyspotilaiden puolesta. Alkaisi olla jo sosiaalisen oikeudenmukaisuuden paikka.

Kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin kuuluvat ilman muuta perustavat elämän edellytykset kuten ruokaa, vaatteita ja paikka asumiseen, mutta se ei ole hyvinvoinnin koko kuva. Sellainen tuskin on myöskään porvarillisen elämän ihannekuva: omakotitalo, kaksi lasta, kesämökki ja farmari-Volvo. Tämän vuosituhannen alussa ihmisen pitää löytää elämälleen tasapaino suhteessa luontoon. Materialistiseen elämäntapaan perustuva jatkuva eksponentiaalinen kasvu on ajatuksenakin mahdoton. Luonnon kestävyydellä on ilman muuta rajansa. On mieletöntä ajatella, että väestöä kasvattava ihmiskunta voisi jatkuvasti ja vieläpä kiihtyvällä tahdilla riistää luontoa. Seinä tulee vastaan ennen pitkää, se on aivan selvä. Lisäksi väitän, että tällainen kohtuuton materialismi on vahingollista luonnon lisäksi myös ihmiselle itselleen. Todellinen hyvinvointi ei synny vain aineellisista elementeistä. Siihen tarvitaan myös henkinen tasapaino. Ihminen kuuluu luontoon, on osa luontoa ja ympäristöä. Ihmisen ja luonnon suhde pitäisi määritellä kumppanuudeksi. Koska ihmisellä on kyky eettiseen ajatteluun ja kyky tulevaisuuden huomioimiseen, olisi myös ihmisen aika alkaa elää luonnon kanssa kuin kumppani.

Mielestäni yksi nuoren sukupolvemme tehtävistä on saada aikaan politiikan ja elämän arvomurros, jossa hyvinvointia ja onnea ei haeta niinkään materialistisista vaan henkisemmistä arvoista. Henkinen hyvinvointi muodostuu eri ihmisillä eri asioista. Se voi nousta hyvistä ihmissuhteista, yhteisöllisyydestä, harrastuksista, vapaa-ajasta, omien henkisten voimavarojen kehittämisestä tai vaikkapa mahdollisuudesta mielekkääseen työhön. Ihmisen henkistä hyvinvointia tai onnellisuutta on toki vaikea mitata, yhteisiä mittareita kun ei oikein ole. Mutta kun ihmiset ovat itse eräissä tutkimuksissa arvioineet asiaa, on käynyt selväksi, että onnellisuudella ja materiaalisella hyvinvoinnilla on hyvin vähän tekemistä keskenään, silloin kun elämisen perusteet ovat kunnossa. Tämän päivän Suomessa, jossa vaurautta on enemmän kuin koskaan ennen, myydään myös erilaisia masennuspillereitä enemmän kuin koskaan ennen. Taloudellista menestymistä palvova yhteiskunta on arvopohjaltaan sairas. Paradoksaalista kyllä tällaisen yhteiskunnan varat menevät saman sairauden hoitoon. Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta ei ole hyvinvoivien ihmisten yhteiskunta.

Hyvä puheenjohtaja, hyvät kuulijat, en toki halua masentaa enää yhtään ihmistä lisää, sillä toivoa ei ole vielä menetetty. Itse olen kokenut mielekkääksi vaikuttamisen politiikan keinoin ja demokratiaa kunnioittaen. Jos koette ihmisen ja luonnon kumppanuuteen perustuvan arvomurroksen tärkeäksi, kannustan teitäkin aktiivisuuteen asiassa. Arvomurroksen edistämiseksi voi toimia politiikassa, muissa kansalaisjärjestöissä tai yksittäisenä ihmisenä. Olemme sen velkaa tuleville sukupolville. Puheenjohtaja, tässäkin asiassa yhteistyö on voimaa. Ja kuten puheenjohtaja alussa viittasi, uuden aloittamiselle tämä Vanhahan on oikein hyvä paikka.

MARCUS RANTALA

Puheenjohtaja

Svensk Ungdom

Svenska folkpartiets ungdomsorganisation, r.f

Euroopan integraation jatkuessa on seikkoja, joita ei tule unohtaa. Yhteistyö maitten, kansalaisjärjestöjen ja ihmisten välillä rakentaa ymmärrystä kulttuurien ja kansojen välille. On uhkakuvia, joista tulee olla tietoinen, ja näitten uhkakuvien torjumisessa yhteistyö ja jatkuva integraatio ovat ainoita vaihtoehtoja. Muukalaisviha nostaa päätään tämän päivän Euroopassa. Tämä on suuri uhka eurooppalaisuutta kohtaan. Itävallassa äärioikeisto on tätä nykyä niin salonkikelpoinen, että se mahtuu maan hallitukseenkin. Ruotsissa murhataan henkilöitä, jotka vastustavat muukalaisvastaisia ääriliikkeitä. Ranskassa, Belgiassa, Tanskassa ja Norjassa rasistista sanomaa levittävät puolueet keräävät suuria äänimääriä vaaleissa. Vain yhteistyö voi pysäyttää tämän kehityksen.

Euroopan unioni on hieman oudolla tavalla yrittänyt pysäyttää Itävallan nykyisen hallituksen. Euroopan unionin päätös ei puutu perusongelmaan – siihen, että muukalaisvastaisilla järjestöillä on liian suuri tuki kansalaisten keskuudessa. Tarvitaan vastarintaa ja protestointia kansalaisjärjestöiltä. Tarvitaan verkostoja, jotka jatkuvasti tekevät työtä muukalaisvastaisten ryhmittymien nujertamiseksi. Tämä kaikki ennen kuin on myöhäistä. Löytyy varmasti hyllymetreittäin asiakirjoja, jotka sisältävät tyhjiä sanoja yhteistyöstä muukalaisvastaisuuden torjumiseksi. Mutta missä ovat kansanliikkeet ja missä ovat ne päätökset, jotka olisivat tuloksellisia poliittisella tasolla. Usko siihen, että Itävallan boikotointi muuttaa perusongelmaa, on naiivi. Meidän nuorten tulee käyttää verkostojamme ja poliitikkojamme siihen, ettei muukalaisvastaisten ryhmittymien esiintyminen vahvistu. Ruohonjuuritasolla tapahtuva asennemuutos on mitä tärkeintä. Ei niin että asenteet muuttuvat ylhäältä tulleella ukaasilla.

Euroopan kahtiajako haittaa eurooppalaista yhteistyötä. Se että unioniin hakevien maitten määrä kasvoi Helsingin huippukokouksen myötä, ei poista sitä tosiasiaa, että Euroopan maat on jaettu A- ja B-kategorioihin. Me saamme olla leikkimässä, mutta te ette. Tämä on pelottavaa. Mieliopidetutkimukset osoittavat, että ihmisten suhtautuminen unionin laajentumisen suhteen on kielteinen. Unionin perusidea näyttää unohtuneen kadunmieheltä. Euroopan unioni on rauhan projekti, ja yhteistyö maitten ja kansojen välillä ei saa loppua siihen, että jotkut maat eivät täytä niille asetettuja taloudellisia euro-vaatimuksia. Unionin kilpeä pitää kiillottaa. Talousunionista pitää päästä unioniin, missä rauha ja yhteistyö ovat päällimmäisimmät tekijät. Vain kauniille ja rikkaille rakennettu kerhotalo ei hyödytä ketään. Siksi hakijamaiden tulisi olla

mukana unionin päätäntäprosesseissa, jotka koskevat esimerkiksi ympäristöä ja tutkimusta jo nyt. Näin saataisiin toimiva yhteistyö ja luottamus rakennettua, vaikka täysivaltaisen jäsenyyden saaminen kestäisi vuosia.

Toivon Eurooppa on jatkuva integraatio ja monikulttuurinen Eurooppa.

MIAPETRA KUMPULA

Varapuheenjohtaja

Sosialidemokraattiset Nuoret ry,

Vt. toiminnanjohtaja

Eurooppalainen Suomi ry,

Yhteistyö yksilönä

Helsingissä useissa kaupunginosissa on yli puolet talouksista yhden hengen talouksia. Sinkut rullaavat lakanansa, kun ei ole toisessa päässä lapehtijaa tai viikkaajaa tai lakanan taittajaa, murretaustasta riippuen.

Rappukäytävässäni oli alakerrassa piano pari päivää, ennen kuin sen haltija sai kasaan porukan kantamaan sen 5. kerrokseen.

Pienenä tyttönä kerran pyysin isääni auttamaan laittamaan kanssani huoneeni hyllystön takaisin paikalleen. ”Osaathan ja saathan sinä sen jo itsekin laitettua” hän vastasi. Mutta perusteluni ”tarvitsee sitä toista ihmistä, vaikka yksinkin osaisi” jäi meille molemmille mieleen elämänohjeeksi, toiseen ihmiseen voi ja pitääkin tukeutua, vaikkei se

olisikaan viimeinen pakko. Näin myös auttajan puolella on hyvä apua ja yhteistyötä tarjota, vaikka ilmankin toinen saattaisi selvittää.

Yhteistyö yhteiskunnassa

Perinteistä perinteisempi on vaalimainos: ”yhdessä olemme enemmän”, tai puheenvuorojen otsikkokin ”Yhteistyössä on voimaa” kävisi sekin myös vaalimainokseksi. Poliitikot huutavat yksilöllistyvässä yhteiskunnassa yhteisöllisyyden perään – kun samaan aikaan politiikka elää yhä enemmän yksilökasvoistumisen aikana. Tuskin täysin poliitikoista riippumatta! Media on henkireikä poliitikoille, mutta mediaseksikkyyteen ei riitä yhteisö tai yhteinen aate, tavoite. Käytännön elämästä on esimerkki, että järjestöistä ja yhteisöistä on vaikeampi juttua tehdä kuin yksilökasvoisesta politiikosta.

Tässä ajassa vaikuttaa siltä, että yhteistyötä pitää perustella. Joskus oli ehkä toisin, piti erottautua yksilöiksi. Nyt kun menestyviä yksilöitä ja syrjäytyneitä yksilöitä – ja kaiken logiikan mukaan siinä välissäkin on jonkin sortin yksilöitä – on kaupungit pullollaan löyhemmän yhteiskunnan rakenteissa omaa elämäänsä elämässä, on kansainvälistyminen herättänyt uusia kysymyksiä yhteistyöstä.

Yhteistyö Euroopassa

Euroopan integraation perustamissanat eli Schumanin julistus täyttää tänä vuonna 50 vuotta Eurooppa-päivänä 9. toukokuuta. Hyvin pragmaattisesti lähti tämä rauhan takaamiseen pyrkivä integraatio ja tiivistyvä yhteistyö käyntiin. Konjakkibisneksen kautta kansainvälisyyttä oppinut Jean Monnet huomasi toisen maailmansodan aikana sotahankinnoissa saatavan etua, kun niitä suoritetaan yhdessä – ranskalaiset englantilaisten kanssa.

Sitten edettiin hallinnoimaan hiili- ja teräsvarantoja yhdessä ja nyt on edetty mm. yhteiseen talousalueeseen ja rahaan.

Euroopan valtioiden yhteistyöstä – ja juhlapuheissa ja tavoite-ideoissa myös Euroopan kansojen yhteistyöstä – saadaan voimaa yhteisten ongelmien voittamiseksi. Monia asioita ei vaan voida hoitaa kansallisvaltioittain: tutut lauseet ”saasteet eivät tunne rajoja” ja historialliset faktat alueittaisista elintasokuiluista antavat osviittaa. Mutta ehkä myös lapsuuteni lause ”tarvitaan toista vaikka itse osattaisiinkin” tulee esille yhteisissä eurooppalaisissa arvoissa. On myös tahto tehdä yhdessä! Toinen äärimmäisyys olisi Ceaucescun Romanian tavoin pyrkiä täysin erottautumaan ”minä itte” ja pyrkiä tuottamaan banaaninsakin itse.

Yhteistyö demarina

Seminaarin tämän osion puhujien taustat ovat poliittiset, klassisen puoluepolitiikan mukaiset, joten tuon lopuksi tähän saliin terveiset sosialidemokraattina: lähes jokainen laaja ideologinen asiakirja liikkeessämme sisältää ajatuksen *yhteisestä maailmasta ilman rajoja*. Tämä olisi yhteistyön maailma!

AHKERUUS ON ILOMME

PAULIINA AROLA
JUKKA TAHVANAINEN
PETRI CEDERLÖF
SIMO S. HÄMÄLÄINEN
MIKA NIEMINEN

PAULIINA AROLA

Lehtori

Humanistinen ammattikorkeakoulu

Uuden vuosituhannen tärkeintä toivoa synnyttävät ne, jotka jaksavat uskoa sellaiseen todellisuuteen, joka niiden maailmassa, jotka määrittelevät tärkeän, toivotun ja trendikkään ei enää ole. Uuden vuosituhannen toivoa viestittävät ne, jotka tahdollaan, osallisuudellaan, innovaatiollaan ja työllään ovat synnyttämässä sitä yhteiskuntaliimaa, kansalaisvärinää, joka pitää meidät koossa ja tarjoaa meille paikkoja jäsentää arvomaailmaamme ja identiteettiämme. Meidän yhteisötyöläisten tehtävänä on pelastaa globalisaation ja postmodernin epävarmuudesta ja hämmennyksestä sekä synnyttää osaamisellaan aktiivista yhteisöllisyyden lumoa. He loihtivat suorittamisen ja puuhakkaan ahkeruuden keskelle inhimillistä laiskuuteen, kekseliäisyyteen ja syvään oppimiseen perustuvaa vuorovaikutusta. He ovat merkitysten ja elämysten kulttuurin ammattilaisia. Heidän taitoteknologiansa on yhteisöllisyyden osaamista. He liimaavat ihmisiä yhteen ja estävät elämänpolitiikan ryhmiä

kääntymästä toinen toisiaan vastaan. Heidän työtehtävänsä on synnyttää elämäntapojen ja arvojen vuoropuhelua paikallisesti ja maailmanlaajuisesti. Epätyypilliset työsuhteet ja pätkäelämä voidaan näet muuttaa epätyypilliseksi ihmissuhteiseksi eli sitoutumiseksi edes ihmiseen. Minusta poliittinen on jo hylännyt yhteisöllisyyden. Media, joka konstruoi poliittisen yhteisöllisyyden hetkellisellä kiinnostuksella. Siitä ei tippunut seksikästä tarinaa, ei sitä trendikästä puhetta, joka viihdyttäisi tämän Helsingin Uudenmaankatujen Ysi-baareissa. Se on liian arkista, se on rivoa ja se on totta. Siitä ei ole poliittiseksi, ei uutiseksi, ei sirkushuviksi, jotka näkevät todellisuuden sellaisena kuin itse ovat. Rakastamisessa, hyväntekemisessä ja pienestä välittämisessä on uuden vuosituhannen toivo. Tätä työtä tehdään oma-apuryhmissä ystäväpalveluissa, verkkoyhteisöissä, perhekodeissa ja muissa inhimillisissä tavallisen ihmisen kohtaamisen paikoissa. Se on pienipalkkaisten ammattilaisten ja sinnikkäiden vapaaehtoistyöntekijöiden työtä. Se on yhteiskuntamme yhteiskuntaliimaa, ja se synnyttää kansalaisvärinää. Mediajulkisuuden ja sen synnyttämän politiikan menestyseliksiiri on nuoruudessa, terveydessä hyvässä koulutuksessa ja pääkaupunkilaisuudessa. Kansalaisvärinän menestyseliksiiri taas keitetään tahdosta, sitoutumisesta ja keskeneräisyydestä. Siihen pääsevät mukaan kaikki. Se synnyttää uusia heimolaiskulttuureita ja varmentaa kuulumisen tarvetta. Ihminen on ihminen vasta ihmisten yhteisössä. Näiden kahden menestyseliksiirin dilemma on siinä, että ihmistyön todellisuus valuu omaksi alakulttuurikseen. Sen tarina ei politisoidu eivätkä inhimillisen elämän loukut silloin nouse politiikan areenoille. Menestyksen toinen todellisuus tuottaa politiikkaa ja julkisuutta entistä enemmän ohi hyvinvoinnin ja osallisuuden. Se nimeää vastakulttuurinsa turhaan toiseudeksi ja naiviksi puuhasteluksi. Toivonkin, että rujo ja brutaali inhimillisyys,

vuorovaikutustyö ja yhteisöllisyys rakentaisi nopeasti oman vastakulttuurinsa ja irtiottonsa suhteessa mediajulkisuuteen, mediajulkisuuden ja ihmissuhdekulutuksen muoviseen malliin. Identiteettityölle ja sen minusta suloiselle arvomaailmalle tarvitaan yhteiskunnallista tilaa. Tarvitaan tilaa vähemmälle puheelle ja enemmän hommailulle.

JUKKA TAHVANAINEN

Pääsihteeri

ALLIANSSI ry

Työ ja sen arvostus on läpikäynyt monet myllerrykset viime vuosikymmenten aikana. Puheenvuorossani tarkastelen asiaa nuorten näkökulmasta, nuorten suhtautumista työhön ja tulevaisuuden työhön.

Henkilökohtaisesti nuorena ja nykyisin varhaiskypsänä aikuisena olen tottunut pätkätöihin, määräaikaisiin tehtäviin. Työtehtäviin, joissa ei tuijoteta virka-ajan päättymistä tai kertyneitä ylimääräisiä 15 minuuttisia. Ilmeisesti olen saanut vankan luterilaisen kasvatuksen, jolloin työstä on nautittaman ja sitä hikeä säästelemättä tekemän. Työssäni yritän löytää tasapainon luovuudella, rutiinien suorittamisella sekä harkinnalla. Aina se ei onnistu, ja monesti tuntuu liian moni asia kasaantuvan päällekkäin. Suorita ja nauti, sitä meille hoetaan. Toisaalta vierastan myös työkuulttuuria, joissa työntekijän rukkaset putoavat lattialle klo 16 ”pillin

vihellettyä!” Missä on työhön sitoutuminen? Mutta työstäsi sinä nautit, mikäli osaat myös vapaatasi vaalia.

Puheenvuorossani tarkastelen asioita muutamien tutkimusjohtopäätösten valossa:

Työ on nuorenkin kunnia

Työ on mielestäni perinteinen suomalainen arvo, jonka kautta on pitkälle ansaittu elämisen oikeutus. Paras kiitos, jonka suomalainen voi saada, kuului: hyvä työhminen.

Nuorten suhde työhön ei ole sanottavasti muuttunut. Protestanttinen työn etiikka puree edelleen hedonisteiksi mainittuun nuorisoon. Työ arvona ja elämänsisältönä on yhä korkealla nuorten arvoasteikossa. Nuoret uskovat, että nimenomaan työ avaa ovet tulevaisuuteen.

Yksi selvä ero suhtautumisessa työhön on nähtävissä. Vaikka työ on tärkeää, siinäkin korostetaan valinnanvaraa ja vaihtelua. Normaalityöaika 8-16 torjutaan, suurin osa ei halua normaalia rutiinityötä, mutta sen sijaan pätkätyöt nähdään luonnollisena vaihtoehtona.

Brittiläisten ja suomalaisten nuorten välillä onkin selviä eroja juuri suhtautumisessa työhön. Britanniassa kasvaa jo kolmas työttömien sukupolvi, jolle on konkreettisesti opetettava, mitä merkitsee aamulla töihin lähteminen, koska perheessä ei ole siitä omakohtaista kokemusta. Näitä kokemuksia on jo suomalaisissakin perheissä. Britanniassa ja Suomessa työttömyys on myös hyvin alueellisesti keskittynyttä.

Suomessa tasavertaiset koulutusmahdollisuudet ovat tasoittaneet eroja. Suomessa nuorten koulutusoptimismi on vielä arvo, jota tutkimustulokset tukevat. Miten käy, jos usko koulutukseen tien avaajana hiipuu edelleen?

Uraohjus vai syrjäytynyt nuori?

Nuorten astuminen työelämään on tullut paljon monimutkaisemmaksi ja vaikeammaksi kuin aiempina vuosina. Suomessa suurin osa ikäluokasta siirtyy työelämään joko ammatillisen tai akateemisen koulutuksen linjaa pitkin.

1990-luvun suurtyöttömyys lisäsi eroja työttömien ja työssä olevien välillä, mutta suomalaisessa järjestelmässä on paljon joustavuutta ja yksilöllisiä elementtejä. Ja näin pitääkin olla. Esim. oppisopimuspaikkoja on lisätty, kehitetty vuorotteluvapaa-malli ja toteutettu työllistämishjelmat EU:n sosiaalirahastoilla. Ohjelmat yrittävät ehkäistä syrjäytymistä ja rakentaa yksilöllisiä polkuja työelämään.

Erään tutkijan mukaan ennen lamaa 1950- ja 1960-luvuilla syntyneiden elämä jaksottui kolmeen vaiheeseen: koulutukseen, työhön ja eläkeläisyyteen. Laman aikana ilmaantui kaksi uutta vaihetta. Ensimmäinen on opintojen ja työelämän välissä, jolloin 25-35-vuotiaat ujuttautuvat työmarkkinoille tekemällä pätkä- ja osa-aikatöitä. Toinen vaihe sijoittuu 45-65-vuotiaiden ryhmään, jossa suuri osa syrjäytyy työtehtävien muuttumisen ja häviämisen myötä.

Jotkut nuoret ovat omaksuneet ns. partiolaisasenteen työssä, jonka mukaan nuoret antavat itsestään kuvan ahkerina ja aktiivisina nuorina,

jotka eivät anna periksi ja joilla on korkea työmoraali. Monet ovat omaksuneet selviytymisen ja pärjäämisen mallin, joka on usein myös suomalaisen sisäisen elämän malli. Armopaloja ei huolita, ja taustalla on pyrkimys vapauteen ja itsellisyyteen. Kelju työnantaja, epämiellyttävä sosiaaliviranomainen tai joku muu ei saa kahlita elämää. Useimman nuoren mielestä pärjääminen on itsestään kiinni.

Tänä päivänä työssä olevat nuoret ovat usein kiireen ja paineen keskellä. Tällä hetkellä laaditaan työkyvyn ylläpitämishjelmia jo 30-35-vuotiaille ”loppuun palaneille” uraohjauksille. Niin, työ on elämän osa, mutta lienee tärkeää myös pitää itsensä vireessä ja elämän nauttijana intohimoisen työnkin äärellä. Niin, minullakin on vielä 30 työvotta jäljellä, mikäli vireessä pysyn tai eläkeikään saakka elän.

PETRI CEDERLÖF

Fil. maist., Tutkija

Nuorisotutkimusverkosto

Minä kirjoitin sellaisen lyhyen puheen, mutta totesin, että sen puhumiseen menisi yli puoli tuntia. Viisi minuuttia on aika kova haaste, ja päätin hylätä tekstin. Puhun jotakuinkin vapaasti lyhyiden muistiinpanojen perusteella. Tämä on ihan henkilökohtainen puhe. En puhu nyt tässä nuorisotyön tutkijana, mikä toimenkuvani tällä hetkellä on.

Kun minulla heräsi ensimmäinen mielikuva tästä teemasta ”Ahkeruus on ilomme”, niin se oli vähän kyyninenkin ja negatiivinen mielikuva hyvin puritaanisesta työetiikasta ja siitä, että työlle uhrautuminen on ihmisen velvollisuus. Sen jälkeen minä kohtasin melkein yllättyen itsessäni sen tunteen, että itse asiassa olen aika pitkälle sisäistänyt tämän eetoksen. Vaikka olenkin aina tehnyt pätkätöitä ja projektiluontoisia töitä ja nautin siitä vapaudesta, mitä apurahatutkijalla on, niin toisaalta tunnen uppoutuvani työhön todella täydellisesti. Välillä niinkin paljon, että siitä

on minun henkilökohtaiselle elämälleni harmia. Silti täytyy sanoa, että silloin kun olen uppoutunut työhöni, niin voin sanoa, että ahkeruus on todella iloni. Jotenkin minä koen itseni jonkinlaisena esimerkkitapauksena tästä ristiriitaisuudesta, tai ainakin koen heijastelevani tämänkaltaisten ajatusten yleisempääkin merkitystä.

Seuraava asia, joka tuli mieleeni on se, että kun toimin apurahatutkijana ja kun teen työtä, josta todella nautin, voisin samanlaista työtä tehdä, vaikka minulle ei siitä maksettaisikaan. Mutta silti koen tärkeäksi tuoda esille, että minä en tee sitä ilmaiseksi. Työstä on saatava korvaus. Tämä on meille kaikille yhteinen näkökulma täysin riippumatta siitä, että vapaaehtoistyöstä on paljon puhuttu ja se on nostettu omaan arvoonsa: tavalla tai toisella työstä korvausta kaivataan. Vapaaehtoistyö voi olla myös jonkinlainen pelinappula meidän nykyisessä järjestelmässämme.

Kun menen vähän syvemmälle, olen havainnut, että olen todella sisäistänyt tämän työn merkityksen niin, että sillä on hyvin voimakas symboliarvo. Olin elämässäni puolitoista vuotta sitten kaksi kuukautta työttömänä. Tunsin todella itseni, en nyt oikeastaan syrjäytyneeksi, mutta tunsin suorastaan häpeää siitä, että olin työttömänä. Olen siis aika syvälle itsekin omaksunut työn eetoksen ja sanoisin, että se on tällöinen sisäistynyt psykologinen muodoste, jota itse asiassa yhteiskunta ja työmarkkinat käyttävät, kanavoivat ja muokkaavat omiin välineellisiin tarkoituksiinsa. Olenkin kiinnostunut siitä, missä määrin me työssä toteutamme itseämme ja elämäämme ja missä määrin työ ja itsensä toteuttaminen ja vapaa-aika jakautuvat täysin erillisiksi alueiksi.

Olen myös havainnut, että tällainen ”ahkeruus on iloni” on tavallaan myös aika neuroottista. Minulla on kokemuksia myös siitä, että olen uppoutunut liiaksi työhön. Vaikka olen paiskinut paljon töitä, olen silti tuntenut riittämättömyyttä. En kykene kokemaan tyydytystä ja saavuttavani, mitä haluan, vaan pitäisi olla tekemässä vielä enemmän ja vielä parempaa kuin mihin pystyy. Se neurotismi on tietysti henkilökohtainen piirre, mutta uskon, että se on osittain myös tässä nykyajan työn eetoksessa läsnä. Yleisemmin voitaisiin todeta, että työn tekeminen ja työ ei sinänsä ole pelkästään hyvä asia vaan voidaan sanoa, että varmasti osa perheiden ja lasten ongelmista johtuu kiireestä. Kriittisesti voitaisiinkin puhua siitä, että työtä arvostetaan yksinkertaisesti niin paljon, että elämää arvostetaan vähemmän. Ihmisten välistä sosiaalista rauhallista elämää enemmän arvostetaan tuottavaa työtä, koska sillä on statusarvo, joka mielestäni on yhteiskunnassamme edelleen kasvamassa, vaikkakaan ei ihan kaikkien piirissä yhtä paljon. Viime kädessä mielestäni tehokkuuden ja tuottavuuden vimma on sairasta yhteiskunnassamme ja kulttuurissa.

Voisin sanoa, että elämän kannalta laajasti ottaen tuottavaa voi olla nimenomaan vetäytyminen tästä tehokkuuden ja tuottavuuden pakosta. Syrjään vetäytyminen myös tehokkuuden yhteiskunnasta, jolla on negatiivisia vaikutuksia paitsi luonnolle myös kulttuureille.

Päästäkseni eroon tutkimustyöni ajatuksista vietin viime viikonlopun metsässä ystäväni kanssa, mikä oli todella rentouttavaa. Ei tehty mitään. Maattiin ja katseltiin tähtitaivasta makuupussissa siinä lumihangella. Toinen päivä maattiin pälvillä kevätauringossa. Sieltä palasin takaisin olemaan kiinnostunut työstäni, siitä mitä minä tällä hetkellä tutkijana teen. Se kiinnostaa minua. Silti minulle tuli tällainen ajatus, että jotain

järjetöntä tässä meidän kohkaamisessa ja kaahaamisessa täytyy olla, koska todella koin, että elämä oli läsnä silloin, kun lepäsin mitään tekemättömänä ja laiskana metsässä. Tosiasiassa laiskaa ja flegmaattista, kun ajatellaan yhdeltä kannalta. Tosiasiassa ehkä työhön panostaminen tässä mielessä, työn suurimmaksi arvoksi asettaminen, on kyseenalaista, jos se syrjäyttää tärkeimmät inhimillisen elämän tarpeet.

SIMO S. HÄMÄLÄINEN

Projektipäällikkö

SONERA

On väitetty, että aikamme vahvimpia yksilöitä on uutta arvoa etsivä yrittäjä. Työmarkkinoiden kehittyminen on luomassa näistä yksilöistä juuri niitä oman elämänsä yrittäjiä, jotka tähtäävät kannustavaan elinikäiseen oppimiseen ja yksilöllisten valintojensa avulla arvonsa, strategiansa ja visionsa tiedostaviksi duunareiksi. Keskeistä ei ole enää työntekijän identiteetin kannalta kasvoton työ ja ammatit, vaan yksilökohtaiset ominaisuudet.

Tulevaisuudessa useimpia aloja läpäisevät trendit ovat jo tänään esimerkiksi viestinnän ja informaatioteknologian alalla arkipäivää. Nuorella taas liian maltillisen yhteiskuntapolitiikan ja kansantaloudellisten tosiasioiden välillä saattaa johtaa putoamiseen narulta. Erityisesti nuoria passivoiva yhteiskunta aiheuttaa varsin epäsuotuisaa yhteiskuntakehitystä. Tästä mielestäni on esimerkkeinä työn ja opiskelun

syntymä ja pätkätöiden aliarvioiminen, jäykät ja kaavamaiset työmarkkinat ja työhön kohdistuvat verotuksen painopisteet. Tietoyhteiskunnassa joustavat työmarkkinat eivät jaa elämää enää työhön ja opiskeluun, vaan ne toimivat vuorovaikutuksessa. Sitouttamisen myötä elämä saattaa rakentua aivan uudelle ajatusmallille, jossa työtä ja yksityiselämää ei enää konkreettisesti eroteta toisistaan. Opiskelijat ovat tällä hetkellä arvokasta ja osaavaa työvoimaa yrityksille, ja toisaalta kaikkien yritysten täytyy aina jossain vaiheessa kouluttaa omaa nykyistäkin henkilökuntaansa säilyttääkseen perusdinkompetenssinsa.

Osaavimmilla on muodollisen tutkinnon lisäksi käytännön kokemusta työelämästä sekä luovuutta ja valmiutta oppia lisää. Mielestäni koulutus tarvitsee yksilöllisyyttä, valinnan vapautta, sopivan annoksen markkinataloutta, markkinamekanismeja ja tietotekniikan täysimääräistä hyödyntämistä. Yksilötasolla ahkeruus ja erityisesti yrittämisen ja onnistumisen ilo ovat merkittäviä tekijöitä nykyisessä teknologia-keskeisessä yhteiskuntakehityksessä. Osakkeen hintojen nousun kautta saadun arvonnousun ollessa usein keskeisten pörssiyritysten menestyksen osoitin, tulee yrittäminen, oppiminen, onnistumisen ilo ja ahkeruus olemaan usein yksilön perimmäisen menestyksen tunnusmerkkejä. Ahkera ihminen saattaa kohdata työelämässä paineita määräaikaisten työsuhteiden, uusien ja mahdollisesti kansainvälisten haasteiden, nopeasti kehittyvien uusien prosessien, työskentelymallien ja jatkuvana muutosalttiutena. Itse erityisesti nuorison puolesta toivon, että joustavat työmarkkinat luovat tempputöistä, tilapäisesti tekotyöllistetyistä vähintäänkin määräaikaisten, oikeiden työsuhteiden. Yritykselle on luotu valtavat haasteet: on osattava uudelleen organisoida työtä laajentuen rohkeasti ulkomaille, asettaa kansainvälisestikin merkittäviä haasteita,

arvioittaa jatkuvasti omaa strategiaa ja partneroitua. Joidenkin yritysten on osattava myös jopa kannibalisoida omaa liiketoimintaansa kasvun myötä.

Nuorten menestys Euroopassa perustuu tulevaisuudessa yhteistyöhön ja avoimuuteen, rohkeaan henkilökohtaiseen yrittäjyyteen. Toivoa herättävät työt ja todelliset tulokset tulevat todistamaan muutoksen uudella vuosituhanella.

MIKA NIEMINEN

Toimitusjohtaja

More Magic Software

Kun olen kuunnellut aiempia esityksiä, hieman minua rupesi pelottamaan passaako tulla tänne ollenkaan. Ongelmaksi muodostuu se, mitä minä olen. Minä olen nuori, minä olen yrittäjä, minä olen poliittisesti sitoutumaton, minä olen vahvasti egoisti, lähestulkoon hedonisti, akateemisesti koulutettu henkilö, jolla on naiivi usko markkinatalouteen. Puheen jälkeen olen ulkopuolella, voitte tulla heittämään kivillä.

Jos lähdetään siitä, että olen 30-vuotias, en tiedä olenko enää nuori. Nuoret tuntuvat olevan nykyään 12-vuotiaita kännykän kanssa kadulla. Siihen aikaan on kuitenkin mahtunut kohtuullisen paljon, mukaan luettuna kaksi kesää työttömänä pahimpina lamavuosina – olkoonkin, että kun oli oppinut tulemaan toimeen 20 mk päivässä, ei tuntunut pahalta pitää lomaa.

Egoistina pyrin hakeutumaan tilanteisiin, joissa elämä kohtelee minua hyvin. Voisin kyllä väittää, että niin tekin. Ihmiset yleensä tekevät päätelmiä, jotka ovat heidän tilanteensa suhteen mielekkäitä. Kun olen yrittäjä, tämä on tietysti mielenkiintoinen lähtökohta toivon tulevaisuudesta. Ilmeisesti yrittäjäyys on juuri sitä, että on toivoa, että pyrkii luomaan itselleen sen tulevaisuuden, joka kohtelee paremmin kuin se, että asettaa itsensä muiden toimivallan alle menemällä ihan oikeasti töihin.

Osa tätä egoismia on se, että olen pyrkinyt ajamaan itseni tilanteeseen, jossa pystyn tekemään valintoja: minkälaista työtä haluan tehdä, koska haluan tehdä sitä, mitä se pitää sisällään. Olen omasta mielestäni onnistunut varsin hyvin. Tällä hetkellä teen työtä keskimäärin 12-16 tuntia päivässä – en siksi, että on pakko, vaan siksi että haluan.

Yrittäjänä minun suurin toivoni on siinä, että vaikka pörssiä korjataan suuntaan ja toiseen niin ehkä se, että Sonera tippuu 17 prosenttia päivässä, ei kuitenkaan näytä vielä Suomea kaatavan. Näen positiivista jopa EU:ssa. Siinä on niin paljon massaa, että se ei enää oikeasti yhdessä päivässä tai yhdessä lamassa nurin mene.

Poliittinen sitoutumattomuus on tietenkin mielenkiintoinen asia. Kuten täällä aiemmin sanoin sitoutumattomat eivät oikeasti ole sitoutumattomia. Näiden henkilöiden sitoutuvuus vain ei ole poliittista; minulla ei ole aikaa siihen.

Olen myös akateeminen teknokraatti – ihan oikeasti uskon siihen, mitä teen. Minä uskon, että teknologia tulee parantamaan yhteiskuntaa, tulee tarjoamaan uusia vaihtoehtoja, korjaamaan kenties niitä virheitä ja

vinoumia, jotka ovat tänne muotoutuneet, kun siirrymme seuraavan askeleen kautta todelliseen tietoyhteiskuntaan.

Aiheena tänään on ”ahkeruus on ilomme” eli se varmaankin kiteytyy yhteen sanaan, työ. Olen jo kertonut teille, kuinka paljon ja miksi sitä teen. Väittäisin kuitenkin, että varsin suuri osa motiiveista on siirrettävissä nykyiseen keskiarvotyöntekijään. En lähde nyt olleenkaan kiistelemään siitä, onko Suomessa useampaa eri ihmisluokkaa työntekijöitä – menestyjiä tai kenties selviytyjiä. Pääsääntöisesti väitän, että työ on muuttanut muotoaan. Ihmiset pystyvät hakeutumaan sellaisiin töihin, hankkimaan itselleen sellaista koulutusta ja sellaisia mahdollisuuksia, että pystyvät saamaan itselleen sellaisen työn, josta saavat tyydytystä. Jollekulle toiselle unelmien täyttymys voi olla, että toimii puistovahtina ja nauttii siitä tai liikkuu luonnossa partio-oppaana Lapin tuntureilla. Joillekin toisille se on sitä, että ajaa koulutus- ja uraputken jälkeen täydelliseen burn-outiin. Ainakin siinä vaiheessa kun on 35 vuotta, voi olla hyvin tyytyväinen siitä, että on suoriutunut.

Työttömyys on mielenkiintoinen käsite, koska samaan aikaan tässä maassa vallitsee varsin suuri työvoimapula. Tämä ei ainoastaan rajaudu tietotekniikka-alueille tai uusmedia- ja viestintäyhtiöihin. Oletan, että se on ratkaistavissa, koska poliittisesti sitoutuneet väittävät, että tämän päivän työttömyys on hallituksen valinta. Minä en tiedä (olen sitoutumaton).

Uudet toimialat ja teknologia parantavat Suomen kilpailukykyä, yksittäisten yritysten kilpailukykyä, ja väittäisin, että jos on olemassa työtilanne, jossa on yhtä aikaa työvoimapula ja kasvavat markkinat, on

sen pakko heijastua siihen, kuinka työntekijöitä kohdellaan ja minkälaisia mahdollisuuksia heille annetaan. Ihmiselle tulee ja pitää, ja varsinkin tällä hetkellä heille myös annetaan, mahdollisuus vaikuttaa siihen, minkälaista työtä he tekevät ja kuinka heidän työnkuvansa muuttuu ja kuinka heitä siitä kompensoidaan. Jos näin ei tapahdu, työntekijät pystyvät hyvin nopeasti vaihtamaan yritystä. Menemään seuraavaan yritykseen, joka tarjoaa heille paremmat mahdollisuudet. Koska olen akateeminen teknokraatti, ja voi olla että olen rajoittunut omaan toimialaani, uskon että kaikilla on paikkansa ja mahdollisuutensa. Nyt ja tulevaisuudessa.

TIETO ON VALTAA

JAN EROLA
MARIA HALONEN
MARJA JALAVA
IRMA LEVOMÄKI

JAN EROLA

Päätoimittaja

Ylioppilaslehti

Raha ja pyssyt eivät enää takaa valta-asemaa kuten takavuosina. Nykyään sen takaa tieto. Tieto poikii rahaa ja tiedon avulla valmistetaan yhä ylivertaisempia aseita. Mutta lajittelematon tieto ei ole valtaa. Utopia siitä, että tämä lisääntynyt tietotulva vapauttaisi meidät jollain tavalla sorron yöstä, on harhaa. Itse asiassa koko keskusteluosiomme otsikko ”Tieto on valtaa” on käänkösvirhe. Francis Baconin alkuperäinen lausahdus taisi olla latinaksi. Englanniksi ”knowledge is power” ei tarkoita suinkaan välttämättä tietoa, vaan pikemminkin ymmärtämystä tai jopa viisautta. Helsingin yliopiston rehtori Kari Raivio onkin puhunut tietoyhteiskunnan sijaan ymmärrys- tai viisausyhteiskunnasta.

Kun internet-villitys oli pahimmillaan, luultiin että toimittajakasti poistuisi kokonaan. Kansalaisjärjestöillä ja yrityksillä olisi mahdollisuus suoraan omaan tiedonvälitykseen ja kertoa itse oikea totuus. Toisin kävi:

toimittajien asema tiedonsuodattajina on vain korostunut. Alallemme on töitä enemmän kuin koskaan. Se näkyy ylikuumentuneina työmarkkinoina.

Tyypillisen toimittajan tapaan lähdin perehtymään Sihvolan Juhan *Toivon vuosituhat* -kirjaan sieltä, missä rima on matalin: Pähkinäkuori-sivulta. Poimin sieltä ajatuksen ”Epäile lopullisia totuuksia, myös omiasi”. Huomenna julkaistavassa Journalismin kritiikki 2000 -julkaisussa todetaankin, että journalismi on aina väärässä. Se kärjistää aina totuutta. Toimittajia kuitenkin opastetaan journalistien eettisissä ohjeissa etsimään totuutta. Tutkija Seija Rewellin mukaan journalisti käsittää tiedon esineen kaltaisena ilmiönä, jota etsitään, paljastetaan, tarvittaessa puhdistetaan ja siirretään sitten vasta kansalaisten käyttöön. Journalistin eettisissä ohjeissa on esine-tematiikka jatkuvasti esillä. Käytännössä esineistäminen on kuitenkin mahdotonta. Jopa uutisjuttuun täytyy aina yrittää löytää jokin lähestymistapa, joka arvottuu aina. Tietojen ja mielipiteiden erottaminen on käytännössä mahdotonta.

On myös hyvä muistaa, kuka tuottaa toimittajille lähdetiedon. Journalistit ottavat yleensä tietoa vastaan tutuista paikoista, oli se sitten Helsingin yliopisto tai kansalaisjärjestö, yritys tai poliitikko. Tiedon kuluttaja saa harvemmin tietää, mistä tieto on alunperin lähtenyt liikkeelle. Usein lähde määrittää aihepiirin lisäksi myös käsittelytavan. Itse törmäsin lähde-tematiikkaan, kun keskustelin erään ministerin erityisavustajan kanssa poliittisesta journalismista. Hän antoi minun ymmärtää, että Ylioppilaslehden räävitön tapa käsitellä yhteiskunnallisia asioita ei enää tulisi olemaan toimituksemme jäsenille mahdollista pestimme päätyttyä.

Jatkossa meidän täytyisi opetella ottamaan kynä kauniiseen käteen ja vaieta tietyistä asioista. Muuten ei sisäpiirin informaatiota enää liikenisä.

Toimituksemme kausi on viimeisillään, meillä on neljä lehteä jäljellä. Sen jälkeen meidän täytyykin ilmeisesti totella ministerin avustajaa ja opetella yhteiskuntakelpoiseksi. Samaan lähdeongelmaan olen törmännyt eduskunnassa. Poliittiset toimittajat joutuvat jatkuvasti tasapainoilemaan: kun on tehnyt tarpeeksi monelle ihmiselle palveluksia ja ottanut sisäpiiritietoa vastaan, niin lopulta ei enää voikaan kirjoittaa kriittisesti päätöksenteon taustoista.

Lisäksi osa toimittajista antaa illuusion omasta vallasta kijahtaa päähänsä. Tarkkailkaa toimittajia – osa heistä on matkalla kaapista ulos, matkalla toimittajasta poliitikoksi. Tilastot sen todistavat: kansanedustajissa on paljon entisiä toimittajia. Mutta meidän tiedonjalostajien, tarkoitan nyt toimittajia ja miksei tieteentekijöitäkin, olisi hyvä muistaa, että tieto sinällään ei ole valtaa vaan sen jakaminen. Tieto on pääomaa, joka karttuu rahasisjoitusten tapaan vain jakamalla ja käyttämällä – panttaamalla se vain voi menettää arvonsa.

MARIA HALONEN

Tutkija, LK

Kansanterveyslaitos

Lääketieteellisen molekyyli­genetiikan osasto

Aion puhua Teille tänään aika suoraviivaisesti oman alani eli lääketieteen ja geenitutkimuksen tulevaisuuden näkymistä. Tämä uusi vuosituhat lupaa paljon suuria muutoksia lääketieteelle. Jo viime vuosisadalla lääketiede otti vauhdilla käyttöönsä paljon uusia tutkimuksia ja tietoon perustuvia hoitokäytäntöjä. Nyt 2000-luvulla geenitutkimus tulee luomaan uudenlaisen pohjan kaikelle lääketieteelliselle tiedolle. Itse uskonkin, että uuden vuosituhannen toivo lääketieteessä perustuukin juuri uudentyyppiseen tietoon ja sen sovelluksiin.

Ihmisen koko perimän kartan ensimmäinen versio ilmestyyneen aivan pian. Tätä perimäkarttaa voisi verrata kemian alkuaineiden jaksolliseen järjestelmään ja vaikka kutsua elämän jaksolliseksi järjestelmäksi. Pelkkä

geenikartta ei kuitenkaan vielä riitä, vaan seuraavaksi meidän täytyy tutkia, miten geenit toimivat yksittäin ja vuorovaikutuksissa. Tästä pääsemme aivan uudella tasolla ymmärtämään elimistön toimintaa ja sairausmekanismeja. Ihmisen perimäkartta ja geenien toiminnan ymmärtäminen tarjoavat paljon uusia mahdollisuuksia tautien ennaltaehkäisyyn ja hoitoon.

Ensinnäkin uusien geenien löytyminen tarkoittaa, että lääketieteellisyydellä on käytössään kymmeniätuhansia uusia mahdollisia **lääkeaine-**molekyylejä. Tulevaisuudessa on mahdollista geenitutkimuksen menetelmin seurata esimerkiksi sitä, miten yksi molekyyli vaikuttaa solu- ja kudostasolla. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että voidaan karsia huonot lääkeainemolekyylit jo alkuvaiheessa pois. Lopputulos on, että lääkeaineiden kehittäminen kokonaisuudessaan lyhenee. Nyt jo on ymmärretty, että eri lääkeaineet vaikuttavat ihmiseen eri tavalla johtuen siitä, että yksilöiden välillä on perimässä hyvin paljon muutoksia ja erilaisuutta. Tulevaisuudessa onkin mahdollista määrätä ns. yksilöllisiä lääkkeitä ihmisen perimän perusteella. Nämä lääkkeet ovat kullekin yksilölle kaikkein tehokkaimpia ja aiheuttavat vähiten sivuvaikutuksia.

Geenitutkimus tulee muuttamaan myös tautien **ennaltaehkäisyä**. Tulevaisuudessa kun ymmärrämme, mitkä perimän muutokset liittyvät mihinkin tautiin, on mahdollista arvioida ihmisten tautialttiutta jo etukäteen. Näin ihmiselle tulee mahdollisuus torjua ennalta tautien puhkeamista esimerkiksi elintapamuutoksilla. Tietenkään kaikkia tauteja ei voi ehkäistä pelkällä elintapojen muuttamisella, joten myös lääketieteellisyydelle avautuu haaste: kehittää uusia ennalta ehkäiseviä lääkkeitä.

Geenitutkimuksella on lääketieteessä paljon soveltavia menetelmiä kuten **geenihoito** ja **kantasolujen** viljely. Geenihoidossa viedään elimistön sairaisiin soluihin korjaavaa geeniä tai sitten tuhoavaa geeniä. Esimerkiksi syöpäsoluihin voitaisiin viedä tuhoava geeni, joka aiheuttaisi syöpäkasvaimen tuhoutumisen. On mahdollista, että jo lähitulevaisuudessa sydän- ja verisuonitauteihin voidaan käyttää geenihoidoa lisäämällä terveiden verisuoniseinämien kasvua. Tulevaisuudessa, menetelmien kehittyessä paremmiksi ja turvallisemmiksi, monia muitakin tauteja, esimerkiksi hermostosairauksia ja vaikeita syöpiä voidaan todennäköisesti hoitaa geenihoidolla. Kantasolujen viljely tarjoaa lääketieteessä lupauksia siitä, että tulevaisuudessa elinsairauksia voitaisiin hoitaa viemällä sairaaseen elimeen kantasolusta viljeltyjä terveitä soluja. Hurjimpien arvioiden mukaan kantasoluista voitaisiin tulevaisuudessa laboratorio-olosuhteissa viljellä jopa kokonaisia ihmiselimiä. Kuten moni varmasti on uutisista huomannut, on onnistuttu kloonamaan sika. Tämä voi olla hyvä uutinen kaikille elinsiirtopotilaille, sillä yksi mahdollisuus tulevaisuudessa on, että näitä sikojen elimiä voidaan geneettisesti muunnella niin, että ne toimivat hyvin ihmisessä, eivätkä aiheuta hylkimisreaktioita.

Geenitutkimukseen ja sen sovellutuksiin liittyy paljon **eettisiä ongelmia**. Siksi onkin hyvin tärkeää, että lainsäädäntöä ylläpidetään ja muutetaan jatkuvasti ja että käydään paljon julkista, avointa, eettistä keskustelua. Nyt näyttää siltä, että geenitutkimuksen lääketieteen sovellukset ovat länsimaisen hyvinvoivan yhteiskunnan etuoikeus. Köyhien maiden terveysongelmat ovat aivan toisenlaisia – suurimpia ongelmia on puute puhtaasta vedestä ja ruoasta. Köyhien maiden suurien sairauksien lääkeainekehittelyyn panostetaan aivan liian vähän. Oma toiveeni onkin,

että uusi toivon vuosituhat muuttaa tätä suuntausta ja että tulevaisuudessa hyvä terveys ja hoito on jokaisen ihmisen etuoikeus.

MARJA JALAVA

Fil. maist.

Helsingin yliopisto

Historian laitos

”Tieto on valtaa”, englantilainen Francis Bacon sanoi jo 1620-luvulla. Baconin ihanteena oli luoda sellainen tieteellinen menetelmä, jonka avulla ihminen pääsisi selville kaikista luonnon salaisuuksista ja kohoaisi luonnon herraksi. On karkeaa yksinkertaistusta pelkistää Bacon jonkinlaiseksi modernin teknologisen ajattelun alkupisteeksi, mutta samalla kun luonto määriteltiin ennen kaikkea inhimillisen toiminnan ja hallinnan kohteeksi, avattiin myös mahdollisuus sille, että ihmisen luontosuhde on vähitellen muuttunut esineellistäväksi ja välineellistäväksi. Länsimaista luonto-suhdetta määrittelee tieteellistekninen ajattelutapa, joka paljastaa luonnon ennen kaikkea objektina, hyödyllisenä johonkin tarkoitukseen, raaka-aineena *jotakin varten*. Tämä tarjoaa kaikelle tiedolle varsin yksinkertaisen arviointikriteerin: mitä selvemmin jokin ajatus on jotakin varten, mitä käyttökelpoisempi se on

johonkin määrättyyn tarkoitukseen, sitä parempi ajatus myös on. Nykyinen talousjohteinen ajattelu antaa tähän erittäin helpon mittarin. Taloudellinen hyöty ja mitta-arvo rahassa antavat mahdollisuuden laskea, mikä on esimerkiksi koulutuksen, terveyden tai itse elämän hinta ja arvo.

Tällaisen teknis-taloudellisen ajattelutavan varjossa on länsimaisessa ajattelussa kulkenut monien mystikkojen ilmentämä ajatusperintö, joka korostaa, että luonto ja maailma muodostavat kokonaisuuden – kaikkeuden, jonka osa ihminen on. On ironista, että käynnissä oleva tietotekninen vallankumous näyttäisi omalla tavallaan toteuttavan ihmisen ja luonnon ykseyden. Ei kuitenkaan niin, että luonto saisi jotain itseisarvoa, vaan tekemällä myös ihmisestä itsestään älyllisen raaka-ainevaraston kulutusmarkkinoiden tarpeisiin. Myös ihminen on *jotakin varten*, jonka olemassaolon oikeutuksen määräävät viime kädessä kysynnän ja tarjonnan lait. Voidaan kuitenkin kysyä, onko siellä missä ajattelu on typistetty pelkäksi ”kulttuuriteollisuudeksi”, ”sisällöntuotannoksi”, ”inhimilliseksi pääomaksi”, enää jäljellä mitään sellaista, jota me voisimme – tai meillä olisi ylipäättään oikeutta – kutsua ajatteluksi missään sanan merkityksellisessä mielessä?

Meidät on tänään pyydetty puhumaan siitä, mitä tai missä on meidän mielestämme uuden vuosituhannen toivo. Omasta puolestani uskon, että toivo on kyvyssämme ajatella itseämme ja maailmaamme radikaalisti toisella tavalla; lähtien liikkeelle todellisuudesta, jota ei ole etukäteen rajattu tällaisten teknis-taloudellisten hyötyperiaatteiden mukaan. Kyse ei mielestäni ole mistään juhlapuheiden kosmeettisista korulauseista, sillä jos nykyinen ajattelumme on tuottanut ne ongelmat, jotka ympärillämme näkyvät esimerkiksi vakavina ympäristöongelmina tai kasvavina

merkityksettömyyden tunteina, meidän on mietittävä yhdessä, voidaanko tätä ajattelutapaa korjata tuottamalla lisää samaa, samalla tavalla, samojen periaatteiden mukaan.

Hyvänä esimerkkinä pyrkimyksestä ajatella esimerkiksi teknologiaa uudella tavalla on ollut saksalainen filosofi Martin Heidegger, jonka poliittinen toiminta samalla on varoittava esimerkki siitä, miten helposti terävinkin ajattelu antautuu totalitaristisen järjestelmän juoksupojaksi – olipa kyseessä sitten poliittinen totalitarismi kuten Heideggerin tapauksessa, uskonnollinen tai taloudellinen totalitarismi. Eräässä teoksessaan Heidegger kirjoittaa, että ajattelu on kiittämistä, ”*Denken ist Danken*”. Tällä hän tarkoittaa, että ajattelemalla ihminen kiittää siitä täällä olosta, joka hänelle kuolevaisena on avoinna. Samalla se on nähdäkseni tulkittava velvollisuudeksi ajatella kriittisesti – ja ennen kaikkea myös itsekriittisesti. Vain sellaisena ajattelumme on kelvoinen lahja sille olemisen arvoitukselle, joka me olemisessamme joka tapauksessa aina olemme.

IRMA LEVOMÄKI

Valtiotiet. maisteri

Käytännöllisen filosofian laitos

Helsingin yliopisto

Ensiksi täytyy todeta, että en ehkä uskalla sanoa puhuvani *tärkeimmästä* tai suurimmasta toivosta, mutta sen sijaan puhun *yhdestä tärkeästä* toivosta, joka liittyy tietoon. Tämän session otsikko ”Tieto on valtaa” on, kuten todettu, Francis Baconin lausuma 1600-luvulla. Vaikka lause Baconille ja valistusfilosofeille ilmaisi nimenomaan toivoa, se voi kuitenkin ilmaista myös epätoivoa. Valistusfilosofien tiedon rooliin liittämä toivohan liittyi ajatukseen, että kun ihminen saa tietoa luonnon kausaalisuhteista, hän saa mahdollisuuden kontrolloida niitä, ja tämän kautta myös mahdollisuuden tuottaa ihmisille hyvinvointia. Saman tieteellisen tutkimuksen mallin katsottiin soveltuvan myös ihmisen ja yhteiskunnan tutkimiseen, ja näin saadun tieteellisen tiedon uskottiin mahdollistavan ihmisten vapautumisen kurjuudesta sekä onnellisen ja hyvinvoivan yhteiskunnan luomisen.

Tämä utopia on kuitenkin historian kulussa jouduttu toteamaan ylioptimistiseksi – ja näin ”tieto on valtaa” voi tänään olla myös ilmaus epätoivosta. Esimerkiksi välineellisen rationaalisuuden ylikorostaminen ja päämäärien pohdinnan syrjäytyminen saattavat johtaa paradoksaaliseen tilanteeseen, jossa välineellinen järki ja sen avulla luodut järjestelmät voivat johtaa ihmisten vapautumisen sijaan heidän sortamiseensa ja alistamiseensa – Max Weberin sanoin ihmisten sulkemiseen byrokraattisen maailman ”rautahäkkiin”. Toisaalta 1900-l. osoitti, että välineellisen järjen hedelmät voivat seurauksineen myös konkreettisesti tuhota elämää – mainittakoon vain atomipommit ja ekokatastrofin uhka. Näin tiedon mukanaan tuoma valta voi osoittautua myös alistamisen ja tuhoamisen välineeksi.

Mutta missä mielessä lauseeseen ”Tieto on valtaa” voisi tänään liittää toivon? Olen samalla kannalla kuin Otto Mattsson, joka totesi tässä aikaisemmin, että toivo on laaja-alaisessa ymmärryksessä ja viisaudessa. Näkisin merkityksellisen toivon siinä, että yhdistetään toisaalta luonnontieteitä, teknistä ja taloudellisesta tietoa ja toisaalta humanistisia ja yhteiskuntatieteitä. Tässä laaja-alaisessa ymmärryksessä filosofialla on erityinen asema: filosofiaanhan kuuluvat arvokysymykset sekä myös itse kriittisen ajattelun perusteet – asiat, jotka ovat ohittamattoman tärkeitä sekä jokaisen ihmisen elämässä että yhteiskunnallisella tasolla.

Näin tietynlaisen renessanssi-ideaalin tuominen takaisin, laaja-alaisen ymmärryksen ja viisauden tavoittelu, voisi olla meille tänään hyvä toivo. Mutta mitä tämä merkitsisi käytännön tasolla? Yhtäältä koulutus-instituutioissa voitaisiin lähteä rakentamaan ohjelmia, joissa yhdistettäisiin esim. kauppatieteitä tai tekniikkaa filosofiaan ja

yhteiskuntatieteisiin. Tällaisista kokeiluista on kansainvälisiä esimerkkejä, ja niistä on ymmärtääkseni saatu erittäin myönteisiä kokemuksia. Toisaalta laaja-alaista tietoa tulisi myös nykyistä enemmän hyödyntää kaikkialla yhteiskunnassa: poliittisessa keskustelussa ja päätöksenteossa, liike-elämässä ja myös mediassa ja julkisessa keskustelussa. Tämä tarve tuli myös kiinnostavasti esille viime sunnuntaina Suomen Akatemian uusien tieteen akateemikoiden keskustelussa televisiossa. He olivat kaikki – fyysikoista filosofeihin – sitä mieltä, että tarvitaan eri tieteenalojen laaja-alaista yhdistämistä; se on ainoa tapa nykyisten ongelmiamme tehokkaaseen käsittelyyn.

Laaja-alaisen ymmärryksen luominen ja hyödyntäminen edellyttävät rakenteellisten uudistusten ohella myös tietynlaista asenteellista muutosta. Sekä teknillisesti tai taloudellisesti että humanistisesti tai yhteiskuntatieteellisesti suuntautuneet ihmiset saavat haasteen ylittää tyypillinen epäluulo ja kyynisyys, joka kohdistuu toiselle alueelle suuntautuneisiin ihmisiin. Meidän tulee pyrkiä ymmärtämään ja arvostamaan myös toisia näkökulmia ja rakentamaan kehittävää yhteistyötä. Jos pystymme vastaamaan tähän haasteeseen: synnyttämään ja hyödyntämään laaja-alaista ymmärrystä, Baconin toiveikas lausuma ”Tieto on valtaa” voi saada positiivisen latauksen myös uuden vuosituhannen alkaessa.

LUOVUUDEN VIEHÄTYS

JANNE SAARAKKALA

SIRPA KÄHKÖNEN

ANNAMARI VÄNSKÄ

ALEKSI BARDY

JANNE SAARAKKALA

Ohjaaja

Ylioppilasteatteri

Olen ohjaaja ja Ylioppilasteatterin taiteellinen vastaaja myöskin. Lähden puhumaan itse asiassa siitä näkökulmasta, että Ylioppilasteatterissa olen tekemisissä harrastajien ja tulevien teatteriammattilaisten kanssa, myöskin uuden vapaan teatterisukupolven kanssa. Pidän itseäni myös hyvin nuorena ja uuteen sukupolveen kuuluvana, mutta voin kertoa, että tulossa on vieläkin nuorempi sukupolvi, joka on entistäkin vapaampi. Nimittäin tällä sukupolvella ei ole samanlaisia auktoriteetteja, henkilöitä, sellaisia kuin esimerkiksi minulla on ollut, eikä niillä ole myöskään suuria aatteita, joihin he voisivat tukeutua. Kyseessä on hyvin helposti syttyvä, spontaani, erittäin luova sukupolvi ja myöskin tavallaan hyvin epätoivoinen, koska se etsii. He ovat sen takia myös hyvin lyhytjännitteisiä, koska he yrittävät epätoivoisesti löytää jotain, johon he voisivat sitoutua.

Tämä on tietysti – kuten sanoin – kuitenkin hyvin epätoivoista, mutta myöskin siihen liittyy toivo, joka perustuu valinnanvapauteen. Pidänkin mahdollisena, että nyt olisi mahdollista luovuuden vallankumous. Se, mitä minä ymmärrän toivon vuosituhannella, on että luovuuden vallankumouksen pitäisi tapahtua nyt, muuten toivo siinteleee aina jossain tulevaisuudessa. Se tarkoittaa sitä, että mitään toivoa ei itse asiassa ole, mitään ei tapahdu, jos se aina vaan loputtomasti siinteleee siellä. Koska oikea toivo on mielestäni muutosta vallitseviin asioihin ja oloihin sekä elämisen laatuun. Pitäisi tapahtua jotain ja sen takia aina toivotaan, että se joskus tapahtuisi. Tästä muuttumattomuudesta kertoo mielestäni historia. Se, että aina tulee sukupolvi, joka on täynnä joko piilotettua tai näkyvää luovuutta, ja se jollain tavalla aina päättyy palvelemaan ikaikaisia mekanismeja, joita ovat mm. kauppa ja väkivalta. Luovuus joko törmää, hajoaa ja muuttuu niiden käyttövoimaksi. Nyky-yhteiskunnassa täytyy lähteä siitä, että nämä mekanismit edelleenkin toimivat, koska tästä on olemassa koko ajan oireita: nimenomaan epätoivo, väsymys ja luovuttaminen, nykyään myöskin loppuun palaminen yhä nuoremmilla ja nuoremmilla ihmisillä. Luovuttaminen näille mekanismeille, että tehdään vain asiat niin kuin ne aina ovat olleetkin. Ei sille mahda mitään.

Voin itse pitää itseäni ikään kuin esimerkkinä tästä, vaikka lähtiessäni nuorena harrastajana mukaan olin täynnä ikään kuin hyviä toiveita – aikeita maailman puolesta, ei pelkästään omasta puolestani – niin häilyn nyt nuorena ammattilaisena ikään kuin sillä rajalla, että katoaako minulta kokonaan tekemisen ilo. Jos se katoaa, olen sitä mieltä, että katoaa myöskin luovuus. Jää niin kuin tyhjä olo ja oikeastaan etsii vaan helpotusta sille tyhjiydelleen. Helpointa se on juuri tehdä niin kuin aina ennenkin on tehty. Se tarkoittaa sitä, että mikään ei ole muuttunut, minä

en ole mitään muuttanut, minussa ei ole mikään muuttunut. Sitä myötä voisi tietysti sanoa, että mitään toivoa ei ole. Voin taas siirtää sen seuraavalle sukupolvelle ja sanoa niin kuin isäni, että ”minä pääsen sen kynnykselle, mutta sinun pitää mennä siitä yli ja sinun pitää tehdä se, muuten se jää tekemättä”. Ollaan niin kuin on aina oltu pattitilanteessa, että jotain pitäisi tehdä.

Mielestäni näihin mekanismeihin liittyy se, että luovuus on ikään kuin typistetty taiteen piiriin. Siellä se pysyy lestissään ja myös estää sen leviämisen muualle, kokonaisvaltaiseksi muutokseksi, koska se on aina siellä taiteessa kytkettynä. Rällästelkää te siellä taidekentällä, niin me muut voimme jatkaa rauhassa. Itse asiassa ne mekanismit toimivat siellä taiteen kentässä myös kaiken aikaa. Luovuudesta tulee ikään kuin helpotusta ja viihdettä, kulutustavaraa sille tyhjyydelle ja epätoivolle, jota itse kukin tuntee. Ota siitä vähän luovuutta, niin ei tunnu enää niin pahalta. Se on mielestäni mitä suurimmassa määrin luovuuden aliarvioimista. Että mitä se voisi olla?

Mitä sitten minun mielestäni voisi tehdä, on jonkinlainen nuoruuden ja luovuuden kuunteleminen. Joko nuoruuden kuunteleminen itsessä tai konkreettista nuorten kuunteleminen. Annettaisiin tilaa ikään kuin sellaisille ajatuksille, joita ei ole koskaan oikein osattu ajatellakaan ilman, että se heti leimataan jonkinlaiseksi oikutteluksi tai ohimeneväksi kapinaksi, josta kaikki sitten onneksi parantuu ja oppivat sitten taas tavoille, että näinhän täällä ollaan. Nimenomaan tällaiselle täysin uudentlaiselle ajattelulle pitäisi pystyä antamaan tilaa. Oikeastaan mitään muuta toivoa ei ole.

Minun mielestäni se, että ylipäänsä nuoret voivat pahoin, on merkki siitä, että jotain hirvittävää tapahtuu koko ajan. Se on niin tavallista ja niin vuosituhantista, että sitä pidetään itsestäänselvyytenä, että nuorenhan onkin tarkoitus kärsiä, kunnes se ymmärtää, että pitää luovuttaa. Kaikki muutkin ovat luovuttaneet. Voisi ajatella, että nuoruus on ikään kuin nappu (joku käytti semmoista puheenvuoroa). Ihmisen nappu ei ole mikään esine tai sellainen, mitä voidaan käyttää hyväksi vaan on olemassa sen itsensä takia. Nappu on tietysti luontoa, tarkoitan organismi. Jos sitä pitää ihmisen, nuoruuden ja luovuuden vertauskuvana, meillä ei ole edes käsitystä siitä, mitä inhimillinen luovuus voisi olla täyteen puhjenneena, koska ne nuput nyhdetään aina liian aikaisin irti ennen kuin se ehtii edes aueta. Lopuksi voisin sanoa erästä filosofia lainaten, että täytyy uskaltaa kuvitella mahdotonta eikä sitä, mikä on mahdollista. Väkivaltainen vallankumous on täysin mahdollista, niin on tapahtunut iät ja ajat. Mutta että voisi kuvitella ja toteuttaa jotain täysin mahdotonta niin sitten voitaisiin mielestäni puhua luovuudesta ja siihen minä ainakin pyrin.

SIRPA KÄHKÖNEN

Kirjailija

Kauppätieteiden tohtori Seija Kulkki Helsingin kauppakorkeakoulusta on todennut, että tulevaisuus ei perustu raaka-aineisiin, vaan intellektuaaliseen, inhimilliseen pääomaan, joka pannaan vilkkaaseen vuorovaikutukseen teknologian ja rahan kanssa. Silloin ratkaisun avain on henkisen hyvinvoinnin vahvistamisessa. Tiedämme, että itsensä kanssa balanssissa olevat ihmiset pystyvät huippusuorituksiin. Hän arvelee, että tämä voisi päteä kokonaiseen kansakuntaan.

Tämä on sellaista visiointia, jota itse vastustan erittäin syvästi, ja haluan tuoda sille vastakohtia esiin. Vastustan myös henkilöitä, jotka puhuvat hiljaisuudesta ”megatrendinä” ja hiljaisesta tiedosta 2000-luvun kauppatavarana. Näihin ei mielestäni tulevaisuus todellakaan perustu. Haluaisin nähdä niin, että luovassa ammatissa toimivat ihmiset eivät alistuisi osiksi kulttuuriteollisuutta; etteivät he ryhtyisi teollisiksi sisällön

ja viihteen tuottajiksi vaan pyrkisivät omistautumaan sille, minkä sisimmässään kokevat oikeaksi. Omistautumaan omalle filosofiselle näkemykselleen piittaamatta ulkoisista hyödykkeistä ja ulkoisista tuloksista, joita heille tarjoaa juuri tämä kaikkialle lonkeronsa ulottava kapitalistinen yhteiskuntamalli tai kapitalistinen tuotanto.

Jos ajatellaan sellaista ihmistä, jota itse ihailen ja jonka näen tulevaisuuden toivona, niin hän voisi muistuttaa joissakin suhteissa kirjakauppias Aapeli Muttista Savonlinnasta. Muttinen esiintyy Joel Lehtosen 1900-luvun alun romaanissa *Kerran kesällä*.

Seija Kulkki arvelee että hiljainen tieto ei aktivoidu uusiksi konsepteiksi, jos elämme päivärutiineissa ja vanhalla automaattiohjauksella eteenpäin. Hän kritisoi maaseudun elämää, jossa vain rehjustetaan päivästä toiseen. Minä puolestani uskon, että päivästä toiseen elämä, omistautuminen paitsi omalle tuottavalle, luovalle työlle, myös perheelle ja yksityiselämälle tuottaa paljon parempia tuloksia kuin pyrkiminen jatkuviin huippusuorituksiin rahan ja maineen perässä.

Aapeli Muttinen, jota lainaan tähän pohdintojeni loppuksi, mietiskeli Savonlinnassa vuonna 1917 tähän tapaan: ”Oi miksi nyt on niin, miksi nyt ei ole näin, mistä minä tiedän mitä kaikkea on; miksi ei ole kaikkea uudistettu? Mutta sen minä tiedän, mitä minä olen miettinyt! Tuolla kalliolla noin!”. Muttisen Aapeli löi nyrkillä otsaansa ja hän jatkoi: ”Miettinyt, olen miettinyt mikä, mikä on ihmiskunnan tulevaisuus? Olen miettinyt muitakin maita kuin tätä omaamme! Miten muitakin kansoja puijataan ihanteilla, joilla näytetään ihmiset meille niin kauniina ja puhtaina, ettemme huomaa pitää varaa petkuttajiltamme.- - Miksi vihata

kansallisuuden vuoksi? Miksi ei vihata pelkästään kehoja yksilöitä, olivatpa ne vieraita tai omia, ruhtinaita, ylimyksiä tai muikunkauppiaita...
- - Oi miten minä olen miettinyt tuota barbaarien sivilisointia väkevämpään voimalla, kuten kai Swift aikoinaan sanoi, Minä vihaan, vihaan sotaa! Vihaan, että halkean!”

Tähän sitten puuttuu Muttisen juomatoveri Oiva Tommola ja toteaa: ”Älä helkkarissa!.- - Minäkin olen ajatellut päälläni, tuolla punaisella rediisilla, kuten maisteri Borgman siitä sanoi; ajatellut, että hiiteen lapselliset filosofiat. Me maistetaan! 'Hihii', nauroi Aapeli Muttinen. 'Sinä olet oikeassa. Näin kauniina kesäyönä elehvantti soi! Eikö tässä saa edes kesää viettää rauhassa”.

Minusta suomalaisten toivo on siinä, että säilytämme itsessämme rahdun Muttista, pohdimme omassa rauhassamme Runebergia ja Swiftia, lepäämme, vietämme lyhyttä kesää, maistamme. Ja uskallamme olla juuri sellaisia kuin olemme. Vastaamatta megatrendikauppiaiden haasteisiin.

ANNA-MARI VÄNSKÄ

Fil. maist., Päätoimittaja

KUVA-lehti

Me emme ole täällä vangitsemassa kuvaa. Me olemme täällä ylläpitämässä sitä. Jokainen valokuva vahvistaa auraa. Näin toteaa Murray Jay Siskind Don DeLillon kirjassa *Valkoinen kohina*.

Tälle vuosituhannele tultaessa lausuman voidaan sanoa olevan totta siinä mielessä, että elämme todellisuudessa, jossa kuvilta ei voi välttyä. Päinvastoin voisi sanoa, että todellisuutemme on visualisoitunut. En tarkoita sillä sitä, että visuaalisuuden määrä olisi sinänsä radikaalisti lisääntynyt, vaan sitä, että asiat ja ilmiöt esittäytyvät meille kuvina. Kuvasta on tullut yhtä tärkeä kommunikaation väline kuin sanasta. Maailmankuvastamme on tullut maailma kuvana. Kuvien ahmaisemassa maailmassa totuuden erottaminen epätotuudesta voi olla vaikeaa. Taito lukea kuvia kriittisesti onkin tällä vuosituhanneella yhä tärkeämpää. On yhä tärkeämpää ymmärtää, että kuvan totuus on sidottu aina

kuvakulmaan, rajaukseen, kuvan käyttöyhteyteen, kuvakontekstiin ja tulkintaan. Kulttuurista irrallista, käsittelemätöntä kuvaa ei ole. Kuva on aina aikansa tuote. Millainen on maailma kuvana nyt uuden vuosituhanneen kynnyksellä?

Puhun tässä hieman suppeammasta näkökulmasta, edustamani *Kuva-lehden* näkökulmasta, jossa vuoden 2000 ensimmäinen numeromme esitteli tuoretta suomalaista valokuvaa. Olisin halunnut näyttää teille yhden edustavan esimerkin, mutta se ei valitettavasti ollut teknisistä syistä mahdollista. Mutta karrikoidusti voitaisiin kuitenkin sanoa, että otoksemme osoitti, että päivän kuva alkaneella vuosituhanneella oli patja, ja väridokumentarismi oli päivän laji. Tämä dokumenttikuvan genre hahmottaa maailmaa niistä paikoista käsin, joiden yli silmä aikaisemmin olisi pyyhkäissyt. Nyt kameran silmä oli etsiytynyt oman huoneen nurkkaan tai leivän muruihin aamiaispöydällä. Kuvien valo oli usein raakaa, kuva usein epäterävä, eikä kuvaa ollut rakennettu perinteisten sommittelusääntöjen mukaan.

Näennäisesti merkityksettömän merkityksellistäminen hallitsi valokuvaa viime vuosituhanneen lopulla ja tuntuu hallitsevan myös nyt, uuden vuosituhanneen alussa. Nuoret suomalaiset valokuvaajat tuntuvat tavoittelevan vaikutelmaa totuudenmukaisuudesta suuntaamalla kameran katseen epäolennaiseen, ohi tapahtumien huippuhetkien ja tunnelmien kliimaksin. Vuosituhannen vaihteessa nuoret kuvaajat katsovat lähelle omaa elämäänsä, omaa kylpyhuonetta, omia kavereita, omaa lähiötä. He osaavat lukea kuvia kriittisesti. He tiedostavat sen, että dokumenttikuva ei koskaan kerro totuutta, vaan ainoastaan yhden näkökulman – tai ehkä

fiktiivisen tarinan. He ovat kasvaneet ajatukseen kuvan rakentuneisuudesta.

Dokumenttivalokuvauksen perinteeseen on kuulunut aina pyrkimys muuttaa esitettyjä olosuhteita. Vuosituhannen vaihteessa nuoret suomalaiskuvaajat kyllä näyttävät olosuhteet, mutta eivät välttämättä ota niihin kantaa. Oleellista ei tunnu olevan se, onko kuva totta vai ei, sillä kuvalla ei pyritä vaikuttamaan eikä arvottamaan. Koska kuvan yhteys todellisuuteen on epäolennainen, voi kuva yhtä hyvin olla myös totta. Mistä sitten johtuu, että omaa mielipidettä tai kannanottoa ei näy nurkkien, ovenkahvojen, likaisten kaakeleiden joukosta? Tuntuvatko länsieurooppalaisen kulttuurimme tarinat oikeutuksesta ja epäoikeudenmukaisuudesta, välittämisestä ja menetyksestä liian suurilta, että nuoret tekijät voisivat tässä maailmassa esitellä niitä tuntematta joutuvansa naurunalaisiksi? Ovathan kulttuurikriitikot ja taidemaailman tulkit julistaneet tätä muutaman vuosikymmenen ajan. Vai onko niin, että koska valokuva ei ole totta, vallalla on tunne, että sen sanomallakaan ei ole väliä eikä vaikutusmahdollisuuksia, vaan kuvat päätyvät joka tapauksessa kohti osaksi kasvavaa sirpaletiedon virtaa.

Toisin kuin dokumenttivalokuvauksen klassikot, jotka pysäyttävät tilanteen juuri oikealla latautuneella hetkellä, nuorten suomalaisten kuvissa ratkaiseva hetki on ohitettu jo ajat sitten. Huippuhetkien ja suurien tunteiden jälkeen elämä jatkuu pienesti ja on taas aika katsoa lähelle. Suomalaiset nuoret kuvaajat tarjoavat todellisuudesta tarinoita, joiden jännite ei rakennu juonen huippukohtien varaan. He paikantavat itseään kuvaamalla lähiympäristöään. Kuvaajan valitsevat kohteet

muuttuvat kuvaajan identiteetin rakennusmateriaaliksi samalla tavalla kuin kuvat ovat osa kuvia katsovien identiteetin rakennusmateriaalia.

Kuvien virta on siis keskeytymätön. Me tarvitsemme ja haluamme kuvia, ja kuvat ovat tulleet jäädäkseen. Voisikin sanoa, että tämän uuden vuosituhannen kynnyksellä kuva usein korvaa sanan. Me, uudelle vuosituhannelle astuneet emme suhtaudu kuviin yhtä kyynisesti kuin Don DeLillon romaanin henkilö, emmekä halua karkottaa kuvien tekijöitä ihannevaltiosta kuten Platon. Haluamme lukea kuvia kriittisesti. Tällä tavalla luomme entistä enemmän mahdollisuuksia moninaisen maailmankuvan rakentamiselle.

ALEKSI BARDY

Käsikirjoittaja ja tuottaja
elokuvan ja television piirissä

Aloitan kiistämällä koko tilaisuuden otsikon: Tämä ei ole toivon vuosituhat. Minään muuna aikana ihmiskunnan historiassa vuosituhatkuluessa ei ole ollut näin paljon globaaleja uhkia. Ennen pelättiin helvettiä, kadotusta ja pyrstötähteä. Viimeisten vuosikymmenten aikana kuvaan on astunut ydinsodan ja ekokatastrofien pelko – ja uusimpana pelko ihmisen mielen pirstoutumisesta kaotisoituvassa maailmassa.

Kiistan myös tämän puheenvuororykelmän otsikon. Luovuus ei ole lainkaan viehättävää, ”viehättävä” on vakava understatement. Luovuus on välttämätöntä.

En jatka kiistämistä, koska silloin joutuisin seuraavaksi kiistämään, että tämä ei ole Vanha ylioppilastalo. Ei mennä nyt siihen.

Luovuus on kyky tuottaa yllättäviä yhdistelmiä, kyky yhdistää asioita ja ratkaisuja.

Luovuus on kyky tuottaa yllättäviä yhdistelmiä, kyky yhdistää asioita ja ratkaisuja tavalla, jota kukaan ei ole tullut ajatelleeksi. Janne Saarakkala siteerasi hyvin, että kyse on mahdottoman ajattelemisesta.

Tietokoneteknologia lähestyy ihmisen ajattelukapasiteettia kovaa vauhtia, mistä esimerkkinä on shakkipeliohjelmat, jotka ovat ainakin nykyisten ihmispelaajien maailmanhuipun tasoa. Tietokone pystyy vertaamaan yhä useammanlaisia yhdistelmiä yhä nopeammin. Mutta voiko tietokone koskaan saavuttaa ihmistä, voiko raaka laskentateho korvata inhimillisen kyvyn löytää mielettömyyttä? Kenties maailma monimutkaistuu nopeammin kuin tietokoneiden teho lisääntyy.

Luovuus liittyy aina epäbalanssiin, häiriötilaan, ajatteluvirheisiin. Jos kaikki on hyvin ja toimii, luovuutta harvoin esiintyy. Ehkä siksi myös häiriintyneet ihmiset ovat usein luovia. Toisaalta luova toiminta voi tehdä ihmisistä häiriintyneitä, eli luovuus ja epäbalanssi liittyvät toisiinsa. Tällä en siis halua tukea saati kannattaa myyttiä, jonka mukaan taiteilijoilla on oikeus kohdella läheisiään huonosti ja juoda liikaa.

Ensisijaisesti ihmiskunta on käyttänyt luovuutta ongelmanratkaisuun. Miten jäädä henkiin sapelihammastiikereiden ahdistassa. Miten selvitä jääkaudesta, talvesta, nälänhädästä. Miten välttää ekokatastrofi, miten valjastaa rahan perässä pyörivä maailmantalous tekemään työtä ihmisen hyvinvoinnin puolesta.

Toinen luovuuden tarkoitus on tyhjän ajan täyttäminen. Luolamies kertoo pimeinä iltoina juttuja ja naurattaa kaltaisiaan. Nykyään katsotaan televisiota ja hakataan pleikkaria. Akvarellikurssit ja jalkapallo ovat luovia tapoja täyttää vapaa-aika – melkein kaikki harrastukset ovat.

Tämän tilaisuuden kiinnostava väittäjä on puhujien nimilistä. On luovuutta kutkuttavaa miettiä, mitä juuri nämä ihmiset yhdelle liuskalle koottuna merkitsevät. Se on jonkinlainen luova totuus, pintajulkisuuden keräämien nimilistojen peilikuva.

Lopuksi pitäisi kehittää ilmeisesti synteesi laajan mutta kompaktin puheenvuoron huipentumaksi. Millä tavoin luovuus voisi olla ratkaisu epätoivon vuosituhannen ongelmiin? Oma ammatillinen projektini on ollut yhdistää viisas ja vastuullinen ajattelu mahdollisimman kaupallisiin muotoihin. Määritelmällisesti ristiriitainen pyrkimys, siis luova. Toivon, että sellaisen projektin kautta minä, kuten muutkin luovuutta arvostavat ihmiset omiensa kautta, voivat iskeä toivon kipinää tälle vuosituhannelle.

MEDIA YHDISTÄÄ IHMISIÄ

MAURI YLÄ-KOTOLA

OTTO MATTSSON

KAIUS NIEMI

EILINA GUSATINSKY

MAURI YLÄ-KOTOLA

Mediatieteen professori

Lapin yliopisto

Kiitän omasta puolestani mahdollisuudesta olla mukana tässä *Toivon vuosituhat* -seminaarissa. Otsikko ”Media yhdistää ihmiset” tuo väistämättä mieleen ajatukset mm. McLuhanin maailman kylästä, siitä miten nykyaikainen joukkotiedotus, voisi sanoa massoitettu viestintä ja Hollywood-elokuva yhdistää ihmisiä. Oma näkökulmani on kuitenkin toisenlainen. Tutkimusaiheeni liittyvät virtuaalitodellisuuteen ja kaikkein uusimpiin mediamuotoihin. Lähdenkin näistä käsin pohtimaan, mitä voisi olla toivo uudella vuosituhannella.

Taustani on siis yliopisto ja kiinnostukseni kohde uusi media. Jos siis ajatellaan yliopistoa ja mediaa, molempiin näihin liittyy pikemminkin uhkia kuin toivoa. Ajatellaan että läpikaupallistuminen, yliopiston massoittuminen, yhä ankarampi tulosajattelu, rahan merkityksen korostuminen yhteiskunnassa vievät pohjan pois perinteiseltä yliopistolta.

Vastaavasti mediaan liitetään hyvin paljon uhkia. Puhutaan siitä, kuinka media luo uuden uuslukutaidottoman, kuviakuluttavan sukupolven, joka ei lainkaan ymmärrä sivistystä, perinteistä humanismin tai valistuksen traditiota.

Lähtisin tarkastelemaan jälkimmäistä väitettä luomalla katseen taaksepäin, evoluution alkuvaiheisiin Afrikkaan, jossa suuri hautavajoama jakoi mantereen kahteen osaan. Toisella sademetsäalueella apinapopulaatiot jatkoivat kehitystään entiseen malliin näin karkeistettuna, mutta toisella puolella uusi mosaiikkimainen ympäristö vaati lajeja sopeutumaan muuttuviin tilanteisiin. Nykyinen ihminen syntyi. Vastaavasti tänään on ajateltu, että on kenties syntymässä jonkinlainen uusi ihmislaji bioteknologian, nanoteknologian, geenimanipulaation, tämäntyyppisten tutkimusaiheiden kehityksen myötä.

Eräät ovat väittäneet, että jo tuo kuvallisuus, josta tuossa aiemmin puhuttiin, on tämän kehityksen esiaskel. Sigmund Freud kirjoitti mielenkiintoisen postuumina julkaistun teoksen *Mooses ja monoteistisen uskonnon synty*. Hän väitti, että nykyinen yhtenäinen ihmissubjekti sai alkunsa, kun Mooses toi tiedon yhdestä Jumalasta kirjoittamalla tästä laintauluihin, mikä merkitsi samalla siirtymistä hieroglyfikirjoituksesta, kuvakirjoituksesta tekstikirjoitukseen. Tänään olemme siirtymässä eräässä mielessä tekstikirjoituksesta kuvakirjoitukseen. Nuorisoon on liitetty kuvien loputon katselu, näiden massakulutus. Tarkoittaako tämä samalla länsimaisen subjektin loppua yhtenäisessä muodossa, ollaanko todella tultu pirstoutuneen subjektin aikaan. Tämä on yksi median kehitykseen liittyvä näkökulma, joka on nähty uhkana, mutta voisiko se kenties olla myös toivon näkökulma.

Toinen mielenkiintoinen aspekti liittyy median kehitykseen itseensä. Media, joukkotiedotus, on nähty passivoivana, mutta tietokonemedian myötä ollaan tultu vaiheeseen, jossa käyttäjä vaikuttaa mediasisältöihin. Tähän liittyy myös uudella tavalla fyysisen ja henkisen suhde. Media on pelinomaisempaa, sensomotorisempaa, missä vaaditaan aistien ja liikkeiden yhteisyyttä, näiden yhdistämistä. Tämä luo tilanteen, jossa median käyttäjä ei ole enää perinteinen ”sohvaperuna”, vaan kenties aktiivisempi toimija, omilla liikkeillään mediasisältöjä luova subjekti.

Kolmas kehityslinja, mikä mediassa on nähtävillä, on päinvastainen tämän sensomotorisen linjan kanssa. Pelissä merkitystä on sillä, että yhdistetään ruumiin liikkeet, ruumiin aktiivinen käyttö, henkiseen ajatteluprosessiin. Sen sijaan unelmat koneen ja ihmisen yhdistämisestä edustavat päinvastoin kuvitelmaa laboratorioympäristöstä, jossa ihmisruumis menettää merkityksensä ja jossa ihmisäivot kytketään koneeseen ilman ruumiin välitystä.

Eräässä mielessä myös tämän voi nähdä toivon välikappaleena. Perinteinen humanistinen traditio on ylikorostanut ihmistä, nähnyt yhden ihmislajin kaiken todellisuuden mittana. Mikäli jatkossa todella syntyy jonkinlainen tieteiskirjailijoiden kuvaama koneiden ja ihmisten liitto, symbioosi, on mahdollista, että tämä merkitsee humanistisen ajan loppua. Sen ajan loppua, millä ihminen on alistanut luontoa ja muuta maailmaa. Näin saattaa paradoksaalisesti tilanne olla se, että yhä enenevän teknologian voittokulun myötä opimme ymmärtämään paremmin jotain, mikä yhdistää sekä materiaa, muita eliölajeja, ihmistä että kenties uusia

tietoisuuden muotoja, joita emme vielä tunne. Näihin hieman scifistisiin sanoihin päätän oman toivoni.

OTTO MATTSSON

Toimittaja

TV-uutiset

Yleisradio

Minä en oikeastaan ole toimittaja, minä olen lomittaja. Olen täällä siksi, että joku muu toimittaja joutui aikataulujensa takia perumaan tulonsa, ja minua pyydettiin viime hetkellä puhumaan teille alaotsikosta ”Tieto on valtaa”. Harkitsin asiaa puolisen minuuttia ja ajattelin, että totta kai minä suostun. Eihän minun tarvinnut kuin keksiä, miten konkretisoisin asian, joka on jotakuinkin yhtä laaja kuin Pohjanmaa.

Aihe oli kuitenkin suoraan edessäni. Olin suostunut puhumaan maailmoja syleilevästä aiheesta siksi, että uskoin selviäväni asiasta. Ketä hyvänsä sijaistinkaan, uskoin korvaavani hänet.

Juuri tästä on kysymys Sihvolan kirjan toisessa teesissä: ”Ymmärrä ihmisen rajat, kyvyt ja peruskysymykset.” Sillä tällaista itsevarmuutta –

olkoon se kuinka arroganttia tahansa – ei voi saada kuin omaamalla jotakin perustietoa, jotakin joka koskettaa meitä kaikkia. Tätä tietoa ei saa erikoistumalla pelkästään yhteen alaan ja olemalla alansa paras vaan ymmärtämällä, mikä tieto on yleispätevää.

Uskon että valta – jos nyt puhutaan tiedon vallasta – tulee olemaan niillä, jotka ovat yleisosaajia, yleistietäjiä, hienosti sanottuna generalisteja. Valtaa tulee olemaan tiedonvälityksessä niillä, jotka hätätapauksessa pystyvät hyppäämään toisen housuihin ja kuitenkin keplottelemaan siitä kuivin jaloin.

Yleissivistys on myös kannanotto sellaista individualismia vastaan, jota media ylläpitää ja hellii. Tämän ihmiskuvan mukaan meidän arvomme on yhtä kuin se kuinka erikoisia olemme. Valtaa tuo se, että olemme tietyn alan parhaita. Arvokasta on se, että olemme kaikki ainutlaatuisia persoonallisuuksia, itse kukin laulun arvoinen.

Minusta tämä ei pidä paikkansa. Minusta arvokasta ei ole se, kuinka erilaisia olemme. Minusta meillä on arvoa, toivoa ja valtaa vain siinä, kuinka samankaltaisia me olemme.

KAIUS NIEMI

Ulkomaantoimittaja

Helsingin Sanomat

Vien teidät nyt hetkeksi ulkomaille. Haluan kiinnittää huomionne asiaan, joka koskee meitä kaikkia ainakin siinä mielessä, että Suomi on kansainvälisen yhteisön niitä paremmin toimeentulevia osia ja meillä on tässä asiassa tietyllä lailla osavastuu. Media yhdistää ihmisiä niin hyvässä kuin pahassa. Hyvät puolet tunnemme paremmin tiedonvälityksen kautta: tieto ja suvaitsevaisuus lisääntyy jne. Mutta mitä voisimme sitten tehdä tilanteessa, jossa media yhdistää pahassa ja jopa verisesti. Törmäsin tähän asiaan Kosovon kriisin yhteydessä erityisesti viime vuonna ja myöskin tänä vuonna varsinaisen sodan jälkeen.

Tulin pari viikkoa sitten alueelta ja näin, kuinka kansa elää tietyllä tavalla säästöliekillä väkivaltaisessa anarkiassa. Paikallinen albaaniväestö on päässyt kostamaan alueen serbeille viime kevään kauhut ja yli kymmenen vuoden poliittisen ja sosiaalisen ahdingon. Noin satatuhatta Kosovon

serbiä asuu edelleen alueella, yli kaksisataatuhatta on sen sijaan joutunut pakenemaan pääasiassa Serbiaan. Entisistä sorretuista on tullut sortajia. Tällä hetkellä tilanne on erittäin tulenarka kaikkialla, missä serbejä asuu, myös muualla kuin pelkästään kuuluisassa Mitrovican jaetussa kaupungissa. Pienikin kiihoke tai järjettömimpienkin huhujen levittäminen saattaa räjäyttää väkivallan yllättävään aaltoon.

Esimerkkinä toimii Stimljen kaupunki, tässä tapauksessa positiivisena esimerkkinä. Se on keskikosovolainen kaupunki, jonka alueella asuu 30 000 ihmistä, ilman postilaitosta sekä ilman toimivia puhelinlinjoja. Aivan lähellä on Racakin pieni kylä, joka toimi tavallaan alkupaukkuna ilmapommituksille, kun siellä tapettiin yli 40 ihmistä tammikuun puolivälissä 1999. Tämä paikka ja sen ainoa tiedonvälitys on pieni radiokanava, joka tässä tapauksessa sattuu suhtautumaan erityisen positiivisesti demokratisoitumiseen. Se ei viljele erityisemmin pahoja huhuja eikä serbivastaisuutta. Tämä on erittäin tärkeää tällaisella alueella, jossa väkivalta saattaa eskaloitua pienestäkin kipinästä. YK:n Kosovo-operaatio UNMIK on antanut helmikuussa määräyksen, että kansankiihotuksesta voi saada Kosovossa jopa vankeustuomion.

No, onko tämä sananvapautta? Läntisen demokratian arvoihin tottunut joutuu aluksi hieman kakistelemaan kyseisen pykälän kanssa, mutta jos vaihtoehto eräänlaiselle sensuurille ovat väkivaltaisesti kuolleet ihmiset, alkaa YK:n aivoituksia itse asiassa ymmärtää paremmin. Suomessakaan ei kuunneltaisi kovin kauaa rasistisia huutoja radiokanavilta.

Huhujen vapaa pääsy, kuten äsken mainitsin, medioihin on kaikkein vaarallisinta kriisialueilla. Kuka tahansa voi vaateripustimesta rakentaa

antennin. Radiolähtetimen kyhääminen ei vaadi kovinkaan paljon tekniikkaa. Kun joku pikkuradio sitten kuuluttaa YK:n muka kuljettavan linja-autoillaan serbien puolisotilaallisia joukkoja jossain päin Kosovoa, seuraavana päivänä tapahtuu sinkoisku YK:n bussin kylkeen. Näin totesi Irmeli Seipäjärvi, joka työskentelee Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön mediaosastolla Pristinassa.

Tässä kaikkein kauhein esimerkki on yhden ainoan radiokanavan voima Ruandassa, jossa viime vuosikymmenen puolivälissä Milles Collinnes radiokanava agitoi versoavan, miljoona henkeä vaatineen kansanmurhan liikkeelle, sanomatta kertaakaan imperatiivia: ”Tappakaa!”

Vaikeampaa onkin sitten valvoa vaikenemista. Bosnian serbitasavallassa työskennellyt Juuso Salokoski mainitsee vastajulkaistussa päivä kirjassaan, ettei Kosovon helmi-maaliskuussa 1998 alkaneesta sodasta kerrottu mitään Bosnian serbien tiedotusvälineissä – NATO vain yhtäkkiä alkoi pommittaa. Sama tilanne oli myös Serbiassa, jossa vuosien ajan ainoastaan albaaniterroristien iskut oli uutisoitu.

Tutkija Anu Kantola kertoi taannoin, kuinka paikalliset tiedotusvälineet toimivat yleensä indikaattoreina jo pitkän aikaa ennen kuin tilanteet eskaloituvat ja muuttuvat verisiksi konflikteiksi. Hän antoi esimerkiksi Ferganan laakson tilanteen Keski-Aasiassa, Uzbekistanissa, joka mediailmastoltaan on alkanut osoittaa pahoja hälytysmerkkejä. Retoriikka kasvaa ja korvaa avarakatseisen journalismin, huhut korvaavat lähdekritiikin.

Juuri tässä kohdin pitäisi reagoida, silloin kun tiedotusvälineistä

muotoutuu vihan välineitä ja journalismin taso romahtaa. Asia on helpommin sanottu kuin tehty, mutta esimerkiksi ETYJ on aktivoitunut tällä saralla monitoroimalla eri maiden ja kriisialueiden tiedotusvälineitä hyvissä ajoin. Millä tulla väliin, on eri kysymys, mutta siinä haaste.

Hyvät naiset ja herrat, kuten professori Niiniluoto alussa totesi, toivossa on kyse valinnoista, siitä että kriisinhallinta olisi jotakin muuta kuin pommittamista, että se alkaisi jo huomattavasti aikaisemmin, kun hienovaraiset merkit ovat jo ilmassa.

EILINA GUSATINSKY

Päätoimittaja

SPEKTR-lehti

Teemana on, että media yhdistää ihmisiä. Kun seuraa suomenkielistä tai Suomessa ilmestyvää lehdistöä välillä tuntuu, että media yhdistää toimittajia. Ehkä se johtuu siitä, että kun on ajankohtainen aihe, teema niin siitä kirjoitetaan joka paikassa melkein samoin sanoin ja melkein samalla tavalla. Toimittajat haastattelevat samoja ihmisiä, samat ihmiset siirtyvät ohjelmasta toiseen. Hyvin nopeasti aihe ja teema unohdetaan, ja sen käsittely jää hyvin pinnalliseksi. Joskus tuntuu siltä, että toimittajilla ei ole päämäärää eli sanomaa, mitä he haluaisivat viedä eteenpäin.

Tämä varmasti kuulostaa hyvin katkeralta, mutta tänä päivänä maahanmuuttaja-teema on muodissa. En tiedä ihan kaikista, mutta olen huomannut tämän asian venäjänkielisten kohdalla. Esimerkiksi oli Amiedun juhlat. Ammatti-instituutti on kouluttanut maahanmuuttajia jo 20 vuotta. Monet Suomessa asuvat ulkomaalaiset ovat opiskelleet siellä ja

saaneet mahdollisuuden löytää oman paikkansa uudessa kotimaassa. Kerron eräästä ompelijasta, joka on korkeatasoinen vaatesuunnittelija. Hänellä on oma ateljeensa, mutta Helsingin Sanomissa toimittaja kirjoitti, että ko. nainen tekee hienoa työtä ja on löytänyt paikkansa Suomessa, mutta että hän tekee kaiken kotona. Sen jälkeen ompelijalle soitettiin. Asiakkaat olivat ihan ihmeissään ja säikähtivät, että jotain on nyt tapahtunut. Joutuiko hän luopumaan omasta ateljeestaan ja tekemään nyt työtä pimeästi. Sehän tulee ihmisille ensimmäisenä mieleen. Monet kun eivät ymmärrä verojen tärkeyttä. Näinhän lehdistö ja media on aina sanonut.

Toinen tuore esimerkki on Ortodoksisessa viestissä Maahanmuuttajat -otsikon alla ollut kirjoitus taiteilijasta, joka on tosi hyvä taiteilija. Siinä kerrottiin, että hän on tullut Siperiasta 26-vuotiaana ja toimi täällä kirkon vartijana. Nyt hän maalaa kirkkoja. Onpas hienoa, miten ihminen on löytänyt itseään. Ei sanottu ollenkaan, että hän opiskeli Taideakatemiassa Pietarissa. Hän oli hyvin tunnettu taiteilija jo siellä.

Herääkin kysymys siitä, miten media voi yhdistää ihmisiä, jos toimittajilla ei ole kiinnostusta tutkia taustoja ja perehtyä asioihin. On muodikasta kirjoittaa maahanmuuttajista, mutta miten se tehdään, on ihan eri asia. Tämä ei ole syytös, toimittajat ovat tehneet hyväinkin työtä, ja se on auttanut monia meikäläisiä. Jotta media yhdistäisi ihmisiä, mielestäni on hirveän tärkeää seuraava: täytyy olla kiinnostunut toisistaan. Täytyy saada ennakkoluulot, pelot ja siitä johtuvat vihat poistettua. Tietysti on hienoa puhua siitä, mitä maailmanlaajuisesti tapahtuu, mutta se mitä tapahtuu täällä, kyllä pelottaa.

Mutta kuitenkin uskon, että medialla on voimaa kuten tässä on sanottu. Sen näen ihan omassa lehdessä ja omasta toiminnasta. Olin vaikeassa tilanteessa kaksi vuotta sitten, kun Spektr-lehteä aloitettiin tekemään. Täällä ei ollut muita venäjänkielisiä lehtiä, joten ainoa tiedotuskanava niille venäläisille, joiden kielitaito ei anna vielä mahdollisuutta seurata suomen- tai ruotsinkielistä lehdistöä, oli Spektr. Sen tähden se tuli nopeasti tunnetuksi. Silloin myös ymmärsimme pelottavan vastuun: meillä on vaikutusvaltaa ihmisiin.

Toivon, että me pystymme jatkossakin tekemään lehteä. Huomaa kaikesta, että venäjänkielinen vähemmistö on saanut täällä yhdistävän tekijän, sillä meidän jälkeemme on perustettu monia lehtiä. Pidän hyvin tärkeänä, että yhdistyminen tapahtuisi kantaväestön kanssa. Kuitenkin venäjänkielisiä on alle 1 prosentti Suomen väestöstä. Siksi toivon, että kaikki, joita tämä asia kiinnostaa, ajattelisivat sitä ja tekisivät yhteistyötä meidän kanssamme.

UTOPIAT TODELLISIKSI

ERJA SALO

ALEKSI NEUVONEN

ANNA VALROS

LEILA OMAR

MARJA KOSKELA

ERJA SALO

Projektijohtaja

Pääkaupunkiseudun Partiolaiset

Väitteeni on, että toivoa pitää tahtoa. Viimeinen eletty vuosikymmen, päätetty vuosituhat oli eurooppalaisittain rankka. Se oli täynnä vanhan purkamista ja uuden rakentamista. On ollut toivoa. Tämä prosessi on parantanut haavoja, mutta se on tehnyt samalla kipeää.

Mietinkin, mistä tavalliset kansalaiset saavat voimansa ja rohkeutensa.

Historiassamme on sanottu aiemminkin ”minulla on unelma”. Ihmeellinen tuo syvän tietoisuuden vakava voima. Halutessamme kannamme yhteistä historiaamme voimavaranamme katsoessamme tulevaan. Aiemmasta sitoutumisesta, luottamuksesta ja uskosta muutoksen mahdollisuuteen voi parhaimmillaan kasvaa rakkautta demokratiaan, lujaa sitoutumista luovuttamattomiin ihmisen ja luomakunnan oikeuksiin sekä riippuvaisuutta rauhasta.

Euroopan tulevaisuuden haasteista puhuttaessa olisi välttämätöntä mainita globalisaatio, tietoyhteiskunta ja kaikkinaisen kahtiajako. Siitä olemme tänään jo kuulleetkin. Siirrän nämä nyt kuitenkin syrjään ja keskityn olennaisempaan, tahtoon. Siihen tahtoon, jolla muureja murretaan ja uutta mahdollisuuksien verkkoa kudotaan.

Uskon, että meissä kaikissa on tuota uudistavaa ja parantavaa inhimillistä eliksiiriä. Tuo hyvä saa käden kurkottumaan mahdottoman ylitse. Se vakavoittaa kohtaamaan vaikeuksia ja kantamaan vastuuta. Se rokottaa meidät valhetta ja turhaa ylpeyttä vastaan. Se pitää meidät ihastuttavasti inhimillisinä.

Tunnenme neljänlaista vastuuta. Vastuuta tulevien sukupolvien hyvinvoinnista, vastuuta luonnosta, vastuuta niistä, jotka tarvitsevat tukeamme sekä vastuuta omasta elämästämme. On tärkeätä haluta kasvattaa omaa vastuuntunnettaan, vastuuneliöitään sopusuhtaisesti.

Viittamme usein eurooppalaisiin arvoihin. Tällä haluamme sanoa, että eurooppalaisten arvojen vastaista on se inhimillinen ja ekologinen tuho, jota on levitetty viimeisellä eleyllä vuosituhannella niin Balkanilla kuin Tshetsheniassakin. Tämän täytyy loppua. Meidän täytyy se lopettaa.

Arvoni ovat samalla tavoitteitani. Pyrin niihin. Näitä eurooppalaisia arvoja, ideaaleja, joihin meidän on pyrittävä ovat rehellisyys, kumppanuus, oikeudenmukaisuus, yhteisöllisyys, vapaus ja tasa-arvo. Vaativa tavoite, mutta mahdollinen.

Kaipaamme vankkaa eettistä otetta Eurooppaamme.

Rooman klubi oivalsi kuusi yhteisöetiikan kategoriaa. Luonnon, elämän, kehitys-, rahan, mielikuva- ja solidaarisuusetiikan. Näistä syntyy parhaimmillaan se globaali etiikka, yhteinen tietoisuutemme, olemassaolomme kannalta ratkaisevista kysymyksistä, jonka puitteisiin haluamme rakentaa politiikkaamme.

Katsoessamme menneeseen etsimme mielellämme yli-inhimillisiä saavutuksia, sankaruutta. Tarttuessamme tulevaan olemme arjen ympäröimiä. Väsymyksen, turhautumisen ja tulevaisuuden uskon puutteen ympäröiminä irrotamme otteemme. Emme jaksa kurottaa yli sen, mikä näyttää mahdottomalta.

Mistä sitten saamme voimaa ja rohkeutta. Tartun itse vanhaan viisauteen ihmisenä olemisesta. Olen kuin tyhjä kuori ennen liittymistäni ihmisten yhteisöön. Kumppanuus yhteisössä karsii turhan hengen velttouden. Se kannustaa vastuuseen ja iloon.

Toivon vuosituhat on mahdollinen. Kaikki on mahdollista. Ja kaikki on mahdotonta. Avain on kuitenkin sinun kädessäsi, meidän kädessämme. Kysymys on loppujen lopuksi valinnasta ja heittäytymisestä. Unelmista. Tahdosta ja rohkeudesta.

ALEKSI NEUVONEN

Koordinaattori

Kaupunkilaiset Utopiat

Dodo - Tulevaisuuden elävä luonto ry

Noin kuukausi sitten sain luettavakseni omituisen raportin. Kyseessä oli YK:n yliopistossa laadittuja skenaarioita vuodelle 3000. Nämä kuusi skenaariota oli rakennettu viime vuonna tehdyn tulevaisuuskyselyn pohjalta, johon olin ottanut osaa eräältä sähköpostilistalta saamani viestin innoittamana.

Tuhat vuotta on sivilisaation historiassa pitkä aika, etenkin kun katsoo eteenpäin. Näin saatoin todeta ihmetellessäni niitä polkuja, jotka skenaariot vuosituhannellemme piirsivät. Näihin vaihtoehtoisin malleihin mahtui aikamatkustamista, älyllisen elämän leviämistä ja jakautumista, robottisivilisaatioita, maan ulkopuolisen elämän epätoivoistakin etsimistä, kuolemattomuutta ja globaalin etiikan löytymistä.

Paitsi sisällöllisiltä elementeiltään, muistuttivat skenaariot scifi-kirjallisuutta myös toisella tavalla: scifinhän sanotaan kertovan ennen

kaikkea kirjoittajan omasta ajasta. Niin tekivät nämäkin skenaariot. Ne osoittivat, kuinka kovasti me kaikki uskomme teknologisen kehityksen vievän meitä eteenpäin. Osassa skenaarioista tuo kehitys tosin vei ihmiskunnan nykyisessä muodossaan tuhoon. Silti historiaa liikuttava voima oli niissäkin juuri teknologia ja sen edistysaskeleet.

Kieltämättä tieteellisillä löydöillä ja teknologisilla sovellutuksilla on ollut hirvittävän suuri vaikutus ihmisten elämään ja koko inhimilliseen kulttuuriin etenkin viimeisen reilun sadan vuoden aikana. Jossain määrin tämä kehitys on yksipuolistanut tapamme ajatella tulevaisuutta, jota nykyisin tunnutaan katsovan ennen kaikkea teknisten realiteettien valossa. Tämä taipumus värittää paljolti myös kykyämme konstruoida toivottuja tulevaisuuksia.

Hiljennytäänpä nyt kokeeksi kaikki miettimään, millainen olisi utooppinen maailma vaikkapa sadan vuoden kuluttua!

Veikkaanpa, että suurimmalla osalla teistä ajatukset pyörivät joko tieteistarinoissa tai sitten sisällöltään varmaankin aika tyhjissä paratiisillisissa kuvamaisemissa.

Kuten scifi ja edellä mainitsemani skenaariot, myös utopiat ovat ennen kaikkea analyysi omasta ajastaan, vaikka ne määritelmällisesti pyrkivätkin ajan ja paikan ulkopuolelle. Utopiat heijastavat aikansa yhteiskunnallisia ongelmia ja toivoa niiden ratkeamisesta. Usein utopiatkin esittävät ratkaisuiksi erilaisia teknologioita, olivat ne sitten sosiaalisia tai kemiallis-fysikaalisia. Nämä teknologiset ratkaisut ovat kuitenkin sidoksissa keskeisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Valitettavasti samaa ei voida sanoa suurimmasta osasta niitä vallitsevia teknologioita, joiden muutosvoimaisuuteen me tälläkin hetkellä uskomme. Alkuperäiset päämäärät ja arvot ovat jääneet taka-alalle teknisten välineiden kehittelyn tulosten annettua mahdollisuuksia joillekin toisille päämäärille.

Ikävä tosiasia kuitenkin on, että elämme koko ajan kasvavien ongelmien keskellä.

Maailman tila aiheuttaa ainakin minulle paljon huolta: ihmiskunta keikuttaa omaa venettään rajusti.

Tarkoitukseni ei ole edellä ollut osoittaa, kuinka huonoja skenaarioita ihmiskunnan tulevaisuudesta on luotu. Utooppiset utopiat ja realistiset skenaariot ovat aivan eri asia ja palvelevat erilaisia tarkoituksia. Edelliset ovat yleensä hyvin epätodennäköisiä, mutta jälkimmäiset taas ovat helposti latteita eivätkä auta meitä orientoitumaan kohti parempaa toimintaa. Jotain olisi löydettävä myös tältä väliltä.

Utopiat puolustavat paikkaansa kritiikkinä nykyisten käytäntöjen ja kehitystrendien itsestäänselvyttä vastaan. Utopioissa on se voima, että niiden avulla voimme nostaa eksplisiittisesti esiin päämääriämme ja arvojamme.

Esimerkkinä voisin mainita oman tämän hetkisen hankkeeni, Kaupunkilaiset Utopiat -tilaisuussarjan. Kaupungistuminen ja kaupunkilaisuus on sekin merkittävä kehitystrendi juuri nyt. Siihen liittyy

paljon mahdollisuuksia mutta myös ongelmia. Haluamme saada ihmiset miettimään, millaisia asioita he kaupunkilaisuudesta etsivät ja mitä siinä arvostavat.

Hyvän elämän tavoittelu on aikamme ihmisille vaikeampi haaste kuin joskus aiemmin eläneille ihmisille. Juha Sihvolan kirjassaan *Toivon vuosituhhat* mainitsevat arvojen jännitteet ja tragedian taju saattavat olla monelle liian kovia paloja purtavaksi, eivät siis voimavara. Maalaisjärjellä ajatellen kehityksemme antiikista tähän päivään voi tuntua järjettömältä: kaikki hienot elämää helpottavat keksinnöt ja yhteiskuntareformit, tuloksena vain entistä harhaisempi katse.

Ylväisiin ja jaloihin päämääriin sitoutuvan hyvän elämän tavoittelun sijasta kannattaisi ihmisten valtaenemmistölle tarjota pyrkimystä hyvään elämiseen: oman elämän perspektiivistä katsoen inhimillisen kokoisten päämäärien tavoittelua ja jalostamista. Itse asiassahan tämä ei ole yhtään sen vähempää kuin hyvän elämän tavoittelu aristoteelisessa mielessä. Me vain tarvitsemme vanhaa aikaa enemmän harjaantumista ja tottumista noihin traagisiin valintoihin tässä aiempaa epätäydellisemmässä maailmassamme.

ANNA VALROS

Varapuheenjohtaja

Eläinsuojeluliitto Animalia

Olen hyvin kiitollinen siitä, että saan olla täällä puhumassa, en niinkään itseni enkä liittomme edustajana vaan toivottavasti eläinten edustajana. Niiden kun on vähän hankala tulla tällaisiin tilaisuuksiin puhumaan.

Eläinsuojelijan arki on yleensä yhtä taistelua pienten yksityiskohtien kanssa, varsinkin viime vuosikymmenten aikana maailman muuttuessa, Suomenkin liityttyä EU:hun ja muutenkin kaiken siirtyessä enemmän ja enemmän kansainväliselle tasolle. Näiden direktiivien ja määräysten joukosta on välillä vaikea löytää se päämäärä, mihin olemme menossa. Sen takia tämän puheeni aihe; utopiat todellisiksi, olikin hyvin antoisa aihe, se antoi mahdollisuuden kerrankin istua alas miettimään mihin oikeasti pyrimme. Se antoi kerrankin vapauden unohtaa kaikki käytännön ongelmat ja käytännön ratkaisut. Sain haaveilla minkälaisen maailman haluaisin eläinsuojelijana nähdä. Sen takia kuva, minkä tulen teille

piirtämään on ainakin minun mielestäni hyvinkin positiivinen, toivottavasti ei kuitenkaan mahdoton.

Siirryinkin nyt, aikaisemmat puheenvuorothan ovat käsitelleet ihmisten tulevaisuutta, eläinten tulevaisuuteen. Nimenomaan niiden eläinten tulevaisuuteen, jotka ovat meille ihmisille keskeisessä asemassa. Tässä minun utopistisessa, eläinsuojeluliitto Animalian ihannemaailmassa ihmisten yleinen asenne on muuttunut hyvinkin paljon. Eli olemme siirtyneet askel eteenpäin eettisessä kehityksessä. Sen lisäksi että ihmiselämä nähdään tärkeänä, sitä kunnioitetaan ja hyvää elämää edistetään yhteiskunnallisella tasolla, tässä maailmassa myös samalla tavalla eläinten elämää kunnioitetaan, arvostetaan ja eläinten oikeutta hyvään elämään yritetään edistää yhteiskunnallisella tasolla sekä lainsäädännön kautta että käytännön tasolla. Tämä tarkoittaisi, että eläinyksilö ei enää olisi esineen asemassa, vaan eläinyksilöllä olisi itseisarvo. Tarkoittaen, että sillä olisi arvo, joka on riippumaton siitä mikä sen arvo ihmiselle on. Tämä johtaisi väistämättä siihen, että eläinten hyvinvointi olisi aina otettava ensisijaisesti huomioon kaikessa eläintenpidossa, jalostuksessa ja käytössä. Vasta kun eläinten hyvinvointi on otettu huomioon, voidaan harkita taloudellisia ja tuotannollisia seikkoja. Tässä yhteiskunnassa ihmiset kuluttajina olisivat oppineet arvostamaan eläinkunnan tuotteita ylellisyyksinä ja olisivat valmiita maksamaan niistä täyden hinnan. (Eläinkunnan tuotteitahan tänä päivänä aliarvostetaan, halutaan halpaa ruokaa ja vaatetta). Lisäksi ihmiset olisivat oppineet vähentämään eläinkunnan tuotteiden käytön minimiin. Nämä molemmat seikat mahdollistaisivat sen että tuotanto-olosuhteet voisivat olla korkeatasoisia hyvinvoinnin kannalta.

Käytännön tasolla tämä tarkoittaisi seuraavaa: (Mainitsen tässä muutamia eläinryhmiä, joiden hyvinvointia olemme ensisijaisesti pyrkineet edistämään.) Eläinkokeet olisi korvattu tieteessä vaihtoehtoisilla menetelmillä, niin että tiede kuitenkin pystyy kehittymään, ei kuitenkaan käyttäen hyväksi eläimiä. Turhat eläinkokeet olisi tietysti lopetettu kokonaan. Ns. eläinten tehotuotantoa ei tässä maailmassa voisi olla, ei häkkikanaloita, ei nykymuotoisia turkistarhoja, eikä muitakaan tuotantomuotoja, joissa eläinten hyvinvointi jää taloudellisten seikkojen jalkoihin. Tuotantoeläimiä tässä maailmassa siis olisi huomattavasti vähemmän. Eläinten olosuhteet olisi suunniteltu ensisijaisesti hyvinvointia ajatellen, ja niillä olisi mahdollisuus ja oikeus hyvään elämään. Tähän liittyisi lajinmukaisen käyttäytymisen toteutus, kuten mahdollisuus liikkumiseen, sosiaaliseen kanssakäymiseen jne. terveyttä unohtamatta. Lemmikkien kohdalla olisi tilanne periaatteessa samankaltainen; lemmikki otettaisiin aina hyvin harkitusti ja sitoumuksella.

Vielä tiivistäen; kaikessa eläinten pidossa, käytössä ja varsinkin jalostuksessa ja geenitekniikassa (nykyisinhän puhutaan paljon geenitekniikasta myös eläinten osalta), tulisi aina ensisijaisesti huomioida eläinten ja nimenomaan eläinyksilöiden hyvinvointi. Voisi sanoa, että tässä maailmassa, minkä minä olen teille piirtänyt, minä olen aika turha; tässä maailmassa eläinsuojelijat ovat tehneet itsestään täysin tarpeettomia.

LEILA OMAR

Nuoriso-ohjaaja

Kulttuurikeskus Caisa

Olen itse asiassa nuoriso-ohjaaja. Tämä viesti, jonka haluan tuoda teille on terveiset nuorisolta, nuorilta. Olen itse työskennellyt kolme vuotta nuoriso-ohjaajana. Nämä nuoret, joiden kanssa työskentelen, ovat kaukana täällä Suomessa. Olen kasvanut maassa, missä tavat ovat ihan erilaiset, missä on erilaisia kulttuureja. Ihmiset käyttäytyvät ja suhtautuvat asioihin eri lailla. Nuoret pukeutuvatkin eri tavalla. Nämä nuoret, joiden kanssa työskentelen täällä, lähtivät omasta maastaan, Somaliasta. He ovat jättäneet rakkaan maansa ja sen ihmiset ja tulleet Suomeen.

Mitä Suomi oikeastaan merkitsee heille? Onko se vain turvapaikka? Vaikka tuntuu siltä, että tämä on heidän uusi kotinsa ja Suomi antaa suojaa, mutta se on eri asia kuin oma synnyinmaa. Joku ajattelee, että minä tulen turvapaikkaan, josta voi olla mahdollista lähteä jo huomenna pois. Näiden nuorten sydän tuntuu ihan tyhjältä. Ihmiset, joiden sydän on

tyhjä, käyttäytyvät ihan eri tavalla. He tarvitsevat paljon huomiota. He käyttäytyvät niin, että heidät huomataan. He ajattelevat, että ”Minä olen täällä, katsokaa minua!”. Sen jälkeen on tosi vaikea sitten sopeutua, kun somali on käyttäytynyt väärin. Jotkut heistä ovat muodostaneet häirikköryhmiä, jotka tekevät mitä tahansa täällä. Kun he eivät oikein viihdy, niin sitten he tekevät ihan mitä tahansa. Jotkut eristäytyvät, etsivät tukea uskonnosta ja menevät moskeijaan, rukoilevat siellä ja kun omaan maahan tulee rauha, he ehkä palaavat sinne.

Monille heistä on tosi vaikeaa olla täällä Suomessa. Kun he aloittavat suomen kielen opinnot, ei löydy sanakirjaa, josta voisi löytää oman äidinkielen sanan vastineen. Puute on tulkeista, jotka osaavat hyvin suomea ja jotka voisivat kääntää somaliksi, koska suomen kieli on vaikeaa. Se on tosi hankalaa heille, heistä tuntuu ihan tyhjältä. Kun he istuvat luokassa kahdeksan tuntia päivässä, eivätkä ymmärrä oikeasti mitään, kun opetus on liian vaikeata. Ammattikouluissa on sama ongelma, kun on vaikea ymmärtää. Vaikka he osaavat asioita ja ymmärtävät, mutta kun ei pysty ilmaisemaan itseään suomen kielellä, niin harmittaa.

Monet asiat suomalaisessa yhteiskunnassa ovat erilaisia. Täällä somalit huomaavat oikeasti, että olemme erilaisia. Suomalaiset tavat ja ihmiset ovat outoja, jäävät usein vieraisiksi. Somalinuoret ajattelevat, että vaikka tuntuu, että ihmisiä on paljon, he eivät merkitse mitään. Vaikka olisin oikeasti hyvä ihminen, ihmiset pelkäävät aina, että minä olen huono ihminen. Ennakkoluulot tulevat aina vastaan. Ihmiset ovat täällä yksinäisiä. Tilanne on jatkunut koko heidän elämänsä ajan, ja heillä on tyhjä olo sydämessä täällä Suomessa. Vaikka he yrittävät sopeutua suomalaiseen yhteiskuntaan, se ei ole helppoa heille. Kun he heräävät

aamulla, lehdessä lukee, että somalit ovat tehneet rikoksia. Heistä tuntuu siltä, että asiat aina selitetään pahoin päin. Yksityiset tapaukset yleistetään.

Sydänserkku puuttuu. Tulee liian vaikeaksi kohdata muita ihmisiä eikä uskalla lähteä ulos, koska yhden ihmisen virheiden takia leimataan kaikki somalit. On vaikeaa ajatella elävänsä koko ikänsä täällä, kun on niin vaikeaa. Monet ajattelevat, että jonakin päivänä lähdän pois Suomesta, koska kaikki on toivotonta. Ammattikouluissa on helpompaa, koska siellä tehdään käytännön asioita, joissa kielitaito ei ole niin tärkeää. Minä toivon, että jonakin päivänä suomalainen yhteiskunta ymmärtää heitä ja ottaa heitä kädestä kiinni, vetää sisälle ja antaa heille mahdollisuuksia. On ihan eri asia elää heidän kanssaan ja tutustua heihin. Kaikki eivät ole sellaisia kuin mitä lukee lehdessä.

Jos ihmiset ovat epätoivoisia ja heikkoja ja tarvitsevat apua, heitä pitäisi ymmärtää ja kunnioittaa heidän erilaisuuttaan. Kieli- ja kulttuuriongelmat voivat olla niin ylivoimaisia, että on liian vaikeaa käyttää niitä mahdollisuuksia, joita Suomessa annetaan, täysin hyväksi. Siksi monet somalit ajattelevat, että oleskelu Suomessa on vain väliaikaista eikä heidän tarvitse tehdä mitään, koska he pohjimmaltaan elättelevät toivoa paluusta synnyinmaahansa.

MARJA KOSKELA

Puheenjohtaja

Suomen Lukiolaisten Liitto ry

Meillä eurooppalaisilla on ollut puoli vuosisataa yhteinen unelma rauhallisesta maanosasta, jossa ei koskaan enää ei tarvitsisi nähdä sotien kauhuja. Tämän unelman toteuttamista varten perustettiin unioni, jonka perustarkoituksena on rauhan ja demokratian säilyttäminen maanosassamme.

Paljon positiivista kehitystä on ehtinyt tapahtua näiden 50 vuoden aikana. Vanhat raja-aidat on ainakin suurelta osin kaadettu. Suomalainen koulutusjärjestelmä on antanut meille myös valmiudet toimia Euroopassa. Tunnemme maamme ja maanosamme historian ja kulttuurin, ja pystymme keskustelemaan niistä muiden kanssa. Meillä nuorilla Euroopan valloittaminen on enää omasta uskalluksesta kiinni. Sen myös uskallamme. Nuorista, opintonsa päättävistä useat suuntaavat ulkomaille, jotkut opiskelemaan, toiset töihin, kolmannet vain nähdäkseen hieman

enemmän maailmaa. Me nuoret koemme Euroopan omaksemme. On siis tärkeää, että meille annetaan mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäämme. Päätöksenteon maastouttaminen kansalaisten tasolle on ollut eräs Euroopan unionin suurimmista tavoitteista. Me nuoret toivomme että meillekin annetaan mahdollisuus tuoda äänemme kuuluville. Usein kuullaan sanottavan, että nuorissa on tulevaisuus. Tämä on mielestäni vain puolet totuudesta. Toki jatkamme vaikuttamista tulevaisuudessakin, mutta elämme myös tässä ja nyt.

Robert Schumannin unelma – ehkä aluksi utopian tasolla – rauhallisesta Euroopasta ei ole vielä täysin toteutunut. Unelmoinkin siitä että minun elinaikanani tämä unelma muuttuu todeksi. Kun unionia uudistetaan ja kehitetään, tulee muistaa sen ensisijainen tarkoitus vakauden ja rauhan takaajana. Tätä unelmaa toteuttaessa ensisijaisia tekijöitä ovat alueen ihmiset, niin vanhat kuin nuoretkin. Minulle annettiin otsikoksi ”Utopiat todellisiksi”. Tahdolla ja määrätietoisella työllä voimme toteuttaa unelmamme, nekin joiden toteuttaminen saattaa aluksi tuntua aivan mahdottomalta. Täytyy vaan muistaa, että ihmeitä ei tapahdu. Niitä tehdään.

PÄÄTÖS

**LAURA KOLBE
JUHA SIHVOLA**

LAURA KOLBE

Dosentti

Helsingin yliopisto

Tässä seminaarissa esitettiin varsin ajankohtainen kysymys siitä, kuka tuo toivoa ja mikä tuo toivoa. Seminaarin järjestäjinä yritimme pohtia, onko kategoria nuoruus tai nuori enää ajankohtainen. Elämme ehkä sellaisessa viime vuosituhatosen lopun, tarkemmin mainittuna/sanottuna 1960-luvun illuusiassa, että jokainen uusi sukupolvi tuo toivoa. Se on nuorison tehtävä rakentaa ja jäsentää visio tulevaisuudesta, ennen kaikkea paremmasta tulevaisuudesta. Tämän keskustelun pohjalta voi tietysti esittää sen kysymyksen, onko nuoruus tai nuorisosa enää oma kategoriansa. Onko se oma sukupolvensa, jolla on yhtenäinen maailmankuva, yhtenäinen tahto, yhtenäinen näkemys paremmasta tulevaisuudesta. Ehkä tämä keskustelu parhaimmillaan osoitti sen, että yhteistä sukupolvi-kokemusta ei enää ole. Aika monet esiintyivät täällä tietyllä tavalla asiantuntijoina, oman alansa luovina tulevaisuuden toivona. Aika monissa puheenvuoroissa vastakkain asettuivat tyhjä aika ja toisaalta halu täyttää

tuota tyhjyyttä. Myös kysymys, millä se täytetään. Esiin nousi kaksi tekijää, yhtäältä teknologia, usko koneiden ja koneistamisen kaikkivoipaisuuteen, mutta myös huoli humanismin, ihmisyyden, hyvän elämän arvoista. Tavallaan itse olen ollut, voitaisiinko sanoa, viime vuosisadan ennustajana.

Tuntuu aika paradoksaaliselta tämä nuoruuteen kytkeytyvä valtava optimismi ja toisaalta huoli siitä, että elämme tyhjää aikaa. Kyynisyys, ihmismielen pirstoutuneisuus on jollakin tavalla paradoksaalinen kuva siitä valtavasta optimismista ja edistyksestä, jolla kuvittelemme teknologian täyttävän tulevaisuuden, tulevaisuuden, jossa me nyt elämme. Hyvä elämä nousi esille monella tavalla noissa puheenvuoroissa. Mielestäni kiteytys, että toivoa täytyy tahtoa, on ehkäpä se tie, jota pitkin voimme edetä. Raha, teknologia ja sota nousivat tyhjyyden synonyymeiksi tai symboleiksi. Harvemmin te pohditte sitä, mitä on kauneus, hyvyys, ilo, rauha tai vain olla eräänlaisena toivon visiona. Ehkäpä tässä voisin jättää sen pohdittavaksi, että onko nuoruus luovuuden synonyymi ja onko nuoruus sukupolvi, joka yhteisesti voi artikuloida jotakin paremmasta tulevaisuudesta.

JUHA SIHVOLA

Professori

Jyväskylän yliopisto

Dosentti

Helsingin yliopisto

Eihän teitä niin vähän ole kuin pelkäsin. Olen erittäin kiitollinen ja ylpeä siitä, että minut on kutsuttu tällaiseen tilaisuuteen puhumaan. Olen iloinen myös siitä, että pari vuotta sitten kirjoittamani pieni kirja on löytänyt jonkin verran lukijoita, aiheuttanut sekä pohdiskelua että myös tervetullutta ärtymystä.

Toisaalta, jos sallitaan jonkin verran henkilökohtainen sävy, koen jonkin verran ongelmalliseksi sen, että olen tämän luontoisessa tilaisuudessa käyttämässä kateederissa päätöspuheenvuoroa. Vaikka kauan aikaa sitten olen täyttänyt 40 vuotta eikä minua enää voi luokitella nuorisointellektuelliksi, tunnustaudun edelleen 60-luvun ja 70-luvun antiautoritaarisen radikalismien sekä erityisesti 70-luvun lopun punk-

sukupolven kasvatiksi ja sen nuorekkaan hengen edustajaksi. Tämän asetelman sen sijaan koen aika setämäiseksi. Saan puhua 15 minuuttia, ja muut ovat puhuneet 5 minuuttia, ja yleiskeskustelu on käyty. Sedän näkökulmaa ei ilmeisesti saa kyseenalaistaa.

Jo punk-aikoina opin tuntemaan pientä epäluuloa nuorisojärjestötoimintaa kohtaan, koska siihen on sisäänrakennettu paternalistisia ja holhoavia elementtejä. Tämä punkhan oli sellainen ilmiö, että kaikki itseään kunnioittavat nuorisojärjestöt pioneereista partiolaisiin pitivät aluksi kunnia-asiana sen vastustamista. *Sex Pistols*'in konsertin kieltäminen tammikuussa -78 oli nuorisosukupolveni kokema suuri petos. Muun muassa senkin takia minusta on tuntunut, että joskus voisin ajatella, että jokainen sukupolvi voisi kantaa ihan itse sukupolvitraumansa, esimerkiksi senkin trauman, joka tässäkin tilaisuudessa tuli mainituksi ainakin kerran, että aina on tulossa vielä seuraava sukupolvi, joka on vähän liian vapaa, jolla ei ole mitään auktoriteetteja ja mitään aatteita ja arvoja. Jatkuvasti julkituotu epäily siitä, että juuri nyt ollaan siirtymässä siihen pullamössösukupolven aikaan, taitaa kieliä siitä, että jonkinlainen nuorempiin kohdistuva holhoushenki on rakennettu itse kuhunkin meistä. Monissa puheenvuoroissa mainittiin, että nuoruuden rajat ovat hämärtyneissä. Itse tervehdin kyllä ilolla ajatusta, että nuoruus venyy.

Psykohistorioitsija Jukka Relander kirjoitti äskettäin, että amerikkalaisessa kulttuurissa on menty vielä vähän pidemmälle. Ikäjakautumat ovat seuraavat. Varhaisnuori 0-15 vuotta, varsinainen nuori 15-35 vuotta, keski-ikäinen nuori 35-65 vuotta ja myöhäisnuoruus alkaa 65 vuoden ikäisenä. Siinä mielessä esimerkiksi minulla ja Ilkka Niiniluodolla on vielä keskinuoruutta jäljellä, toivon mukaan.

Mutta jos nyt yritän siirtyä hieman vakavampaan äänensävyyn. Samainen Jukka Relander kirjoittaessaan nuoruuden rajojen venymisestä väittää, että nuoruudesta on tulossa nykyajan suurin pakkomielle siinä mielessä, että nuoruuden ihannointi muuttuu ongelmalliseksi, koska se liittyy samalla aikuistumisesta kieltäytymiseen. Nuoruuden ihannointi on pelkoa sitä kohtaan, että täytyisi suunnitella pitkäjänteisesti elämäänsä, kasvaa autonomiseksi yksilöksi, joka pitää huolta itsestään samoin kuin lähimmäisestään. Relander myös väittää, että taloudelliset rakenteet ja niiden toteutuminen suomalaisessa yhteiskunnassa suosivat nuoruuden pakkomiellettä, kevytmielistä vastuun kantamisesta kieltäytyvää kulutushedonismia.

Mielestäni tämä tilaisuus on empiirinen osoitus siitä, että Relanderin väitteet eivät ainakaan ole koko totuus. Tietenkin puhujat ovat edustaneet eräänlaista nuorison valikoitunutta eliittiä. Heidän toivoa herättäville puheenvuoroilleen on pikemminkin ollut ominaista melkein vakavamielisyys, jopa juhlallinen äänensävy. Kulutushedonismi ja postmoderni ironia eivät ole olleet erityisen korostuneita aineksia tämän iltapäivän puheenvuoroissa. Yleisökeskustelussa kaivattiinkin enemmän epäsovinnaisia ajatuksia. Onneksi sentään löytyi puheenvuoron pitäjä, jolla oli rohkeutta julistautua laiskuuden että täydellisen yksilöanarkismin kannattajaksi. Toivoa on tässäkin suhteessa.

Kun ryhdyin kirjoittamaan kirjaa *Toivon vuosituhat*, keksin sille ensin otsikon, koska ajattelin, että se ainakin herättää mielenkiintoa. Keskustelin siitä silloin näytelmäkirjailija Juha Siltasen kanssa, joka väitti, että hän ei ollut koskaan kuullut niin huonoa nimi-idea kuin

Toivon vuosituhat juuri sen tekopyhyden ja valheellisuuden takia. Toivosta puhuminen oli Juha Siltasen mielestä pahinta pappispimitystä, mitä voi kuvitella. Pidin silti nimestä kiinni, joskin kuvittelin sisällyttäväni siihen vähän ironiaa ja kysymyksenomaisuuttakin: eli onko meillä itse asiassa mitään toivoa? Silti aika monet ovat ihmetelleet, näenkö todella tulevaisuuden niin optimistisesti toivon näkökulmasta.

Jos nyt kuitenkin yritän puhua muutaman sanan ilman erityistä ironiaa ja vakavasti. Onko meillä aihetta mihinkään toivoon 2000-luvun alkaessa. Itse asiassa aika useassa puheenvuorossa puhuttiin globaalietiikasta. Myös puhuttiin globalisaatiosta. Itse olen viime aikoina lukenut aika innokkaasti Manuel Castellsin tuotantoa, hänen pääteostaan *Information Age, Informaation aikakausi*, joka on yksi mielestäni parhaita erittelyjä siitä, mitä maailmalle maailmajärjestelmänä on tapahtumassa juuri nyt.

Castellsin kaksi peruskäsitettä ovat, kuten monet läsnäolijoistakin varmasti tietävät, verkosto ja identiteetti. Verkostolla hän tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että vallan ja organisaation järjestelmät organisoituvat, eivät enää hierarkioiksi ja pakkokoneistoiksi, vaan monisyisin sitein toisiinsa kietoutuviksi verkoiksi, joilla on omat toimintaperiaatteensa, jotka eroavat perinteisestä komentojärjestyksestä ja jotka ovat informaatioteknologian jälkeen saavuttaneet maailmanlaajuiset mittasuhteet, joiden toimintalogiikkaan kuuluu pyrkimys irrottautua kaikista paikallisista sidonnaisuuksista ja kaiken paikallisen yhteiskunnan yhteisyyden muodoista. Verkostot eivät kuitenkaan ole koko totuus maailmasta, vaan kuitenkin vastavoimanaan ne luovat taistelun identiteeteistä.

Ihmisyys kuuluu halu ja pyrkimys liittyä johonkin yhteiseen, kokea elämänsä merkittäväksi ja omaperäiseksi yhdessä muiden kanssa. Castellsin mielestä identiteettejä voi nyky maailmassa olla hyvin erilaisia. Toisaalta perinteisiin nojaavia identiteettejä, jotka perustuvat perinteisiin fundamentalistisiin uskontoihin, perhehierarkioihin, kansallisuus- aatteeseen, luokka- asemaan jne. On olemassa vastarintaidentiteettejä, halua sanoutua irti verkostojen logiikasta ja kolmanneksi ja ainoana merkityksellisenä tuloksia aikaansaavana poliittisen toiminnan muotona Castells näkee mahdolliseksi projekti-identiteetit, joista esimerkkejä ovat naisliike tai enemmän tai vähemmän reaalipoliittisesti orientoitunut vihreä liike tai ihmisoikeusliikkeet, jotka eivät pyri valtaamaan verkostoja, mikä on mahdoton tehtävä. Sen sijaan ne pyrkivät vaikuttamaan ja muokkaamaan sitä ilmasto ja kontekstia, missä verkostot toimivat ja siten muuttamaan ja muokkaamaan myös verkostojen toimintaperiaatteita. Siinä mielessä Castellsin visio maailmanjärjestelmän tilasta ei näytä täysin toivottomalta.

Verkostojen toiminnalla on kenties myös jo sellaisenaan eräitä myönteisiä seurauksia. Verkostojen maailmassa perinteinen poliittinen totalitarismi joutuu vaikeuksiin ellei tule täysin mahdottomaksi. Neuvostoliiton tuhon keskeinen syy oli kyvyttömyys mukautua informaatioajan vaatimuksiin. Samoin verkostoilla on taipumus murtaa ja murentaa erilaisia perinteisiä hierarkioita, esim. patriarkaalista perhettä ja siinä mielessä lisätä tasa- arvoa. Toisaalta kuten täälläkin useammassa puheenvuorossa todettiin, verkostot luovat omia jos ei hierarkioitaan niin polaarisia rakenteita. Ihmiset jakautuvat maailmassa menestyjiin yhtäällä, toisaalta sinnittelijöihin tai pärjääjiin, kolmanneksi syrjäytyneisiin, tarpeettomiin.

Polarisaation maailma organisoituu niin, että kaikkien verkostojen ulkopuolelle jää se neljäs maailma, joka koostuu koko Afrikasta ja suuresta osasta muita ns. kehitysmaita, mutta myös kehittyneiden maiden syrjäytyneistä kansalaisista ja ihmisryhmistä. Voi kysyä, toteutuuko itse asiassa Manuel Castellsin Informaatioajassa Karl Marxin eskatologinen visio, jossa maailmaa hallitsee yhä enemmän pääoman arvonlisäyksen pakko, talouden pimeät voimat hallitsevat ihmisiä ilman, että ihmiset voivat hallita omaa elämäänsä. Talouden periaatteille rakentuvat verkostot tunkevat lonkeronsa kaikkiin elämän käytäntöihin, estävät aitojen arvojen toteutumisen, korostavat välineellisten arvojen ylivaltaa kaikilla elämänalueilla. Ja lisäksi ne luovat maailman, joka jakautuu yhä jyrkemmin menestyjiin ja syrjäytyjiin, maailman, joka on viime kädessä tuomittu romahtamaan omaan mahdottomuuteensa.

Monia muitakin todellisia uhkatekijöitä on epätoivon aikaansaajina varmaan liikkeellä. En ryhdy tässä maltilliseenkaan sävyyn systemaattisesti analysoimaan ekologisiin ongelmiin liittyviä kysymyksiä tai esim. maailman väestökatastrofia. Olisi kuitenkin joitakin toivonkin lähtökohtia. Ensinnäkin voi sanoa, että marxilainen ajatus kapitalismista tai Castellsin ajatus verkostojen logiikasta on sittenkin abstraktio. Ei ole olemassa esim. puhdasta maailmantaloutta, ei ole olemassa puhtaita verkostoja. Markkinatalouden malleissa ei ehkä tunnusteta, mutta itsestään selvänä oletetaan, että markkinoiden toimijat ovat ihmisiä, jotka voivat luottaa toisiinsa, jotka noudattavat itsekuria, avoimuutta, rehellisyyttä, joiden oletetaan toimivan tietyllä tavalla psykologisesti ja pitkäjänteisesti.

Oletetaan, että markkinat toimivat yhteiskunnassa, jossa vallitsee laki ja järjestys, jonkinlainen turvallisuus, jossa ainakin jonkinlaiset tulevaisuuden suunnitelmat ovat mahdollisia. Ilman niitä markkinatalous muuttuu saalistavaksi rosvokapitalismiksi. Markkinatalous ja informaatioyhteiskunta sittenkin tarvitsevat itseään hallitsevia ja luotettavia ihmisiä silloinkin, kun ne pyrkivät kieltämään tällaisten ilmiöiden edustaman autonomisen elämän mallin, elämänhallinnan ja eräänlaisen hyveellisyyden merkityksen.

Toisaalta voi sanoa, että toinen eräänlainen toivon visio voi olla se, että informaatioteknologian vallankumouksen mukaan aidossa mielessä globaali politiikka on tullut mahdolliseksi. Tapani Hietaniemi ja Risto Heiskala, kaksi huippuluokan dosenttia Helsingin yliopistosta kirjoittavat Heidi Hautalan presidentinvaalikampanjaa tukeneeseen kirjaan *Rakennetaan reilua maailmaa* ehkä hienoimman suomenkielellä kirjoitetun analyysin globalisaatiosta. Heidän teesinsä oli nimenomaan se, että globaaliin talouteen on vastattava ja on mahdollista vastata globaalilla politiikalla. Itse asiassa on merkkejä siitä, että monet poliittisen toiminnan muodot ovat aidosti saavuttamassa globaalin tason. Tämä näkyy esimerkiksi monien kansainvälisten järjestöjen toiminnan vilkastumisesta alkaen vapaaehtoisista kansalaisjärjestöistä, jotka puolustavat esimerkiksi ihmisoikeuksia tai vastustavat lapsityövoiman käyttöä. Samoin monien valtioiden välisten organisaatioiden merkitys on kasvanut ja niiden määrä on moninkertaistunut. Kaikki tämä on aikaansaanut sen, että politiikka on entistä enemmän globaalisempaa ja monimutkaisempaa.

Kolmanneksi voisi sanoa – jos nyt puhutaan muutama sana globaalista etiikasta, josta itse asiassa on Suomessa keskusteltu aika paljon mm. tässä Ilkka Niiniluodon kirjoittamassa kirjassa *Maailman henkinen tila ja tulevaisuus* on useita artikkeleita, joissa otetaan kriittisesti kantaa katolisen toisinajattelijateologin Hans Küngin globaalietiikkaan, jossa lähdetään rakentamaan globaaleja arvoja uskontojen yhteisen aineksen pohjalta. Tässä kirjassa sen sijaan useat kirjoittajat, joihin kuuluvat pöydän tällä puolella olevat Niiniluoto ja Sihvola, ajattelevat päinvastoin, että jos globaalia etiikkaa on, niin se perustuu yleisinhimillisiin arvoihin ja ihmisten yhteisen ajattelun, tunteiden ja yhteistoiminnan kykyihin.

Ilkka Niiniluoto valaisevalla tavalla osoittaa sen, että on aika vaikeaa argumentoida sen puolesta, että tällaisia ajattelun, tunteiden ja yhteisöllisen toiminnan kykyä todella olisi. Niiden olemassa oloa on huomattavasti vaikeampaa todistaa kuin esimerkiksi ulkoisen luonnonkohteiden olemassa oloa. Mutta jotenkin vain niin on, että kun ihmiset hakeutuvat yhteen keskustelemaan, niin ymmärrys ja kommunikaatio oikeasti näyttää olevan mahdollista ja tuottavan tuloksia.

Toisaalta voisi sanoa kriittisenä kommenttina tämän päivän puheenvuoroja kohtaan, että itse asiassa jonkin verran vierastan sitä, että niin tärkeää kuin se onkin, korostetaan yhteenkuuluvuutta, yhteisiä arvoja ja yhteisöllisyyttä. Moderni maailma on kuitenkin erilaisten ihmisten ja erilaisten kulttuurien ja erilaisten intressiryhmien maailma. Nykyaikaa on myös ristiriitojen, erimielisyyksien ja erilaisuuden suvaitseminen ja kannustaminen. Suvaitsevaisuuden rajat ovat vaikea kysymys, mutta ajatus siitä, että moderni maailma ei olisi sellainen maailma, jossa on aika paljon erilaisuutta, on pelottava.

Päätän sitten tälle talolle hyvin sopivasti, että joku epäilikin Suomi-käsitteen relevanttisuutta tällaisissa keskusteluissa, vähän tällaiseen kansallisen ylpeyden sävyihin.

Pysyn edelleen Manuel Castellsin pohjalla. Castellshan on innostunut arvioimaan Suomea eräänlaisena informaatioajan mallimaana. Jos nyt oikein ymmärsin, vuosituhaten ensimmäisessä Helsingin Sanomissa julkaistun artikkelin pohjalta, Castells näkee nimenomaan suomalaisessa yhteiskunnassa viisi erityistekijää, jotka voivat tehdä Suomesta mallikelpoisen globaalin verkostotalouden menestyjän. Näitä tekijöitä ovat:

1. teknologian korkea taso
2. julkisen vallan tukemat innovaatioympäristöt
3. demokraattinen kansalaisyhteiskunta
4. kovissa oloissa koeteltu hyvinvointijärjestelmä
5. vahva paikallinen identiteetti

Minusta näyttää siltä, että Castellsin ajatuksista Suomessa ovat innostuneet ennen kaikkea teknologisten verkostojen menestyjät. Olisi kuitenkin paikallaan kiinnittää huomiota siihen seikkaan, jos katsotaan viittä menestystekijää, niin vain kaksi liittyy suomalaiseen korkeaan teknologiaan ja sen julkisen vallan harjoittamaan teknologian edistystoimintaan. Kolme muuta liittyy selväpiirteisesti ei-taloudellisiin arvoihin: sivistykseen, viisauteen ja humanismiin. Minusta olisi paikallaan saada sekä opetusministeri että muutamat muutkin julkisen

vallan tahot nielemään tämä koko sivistyksen, viisauden ja humanismin puolustus loppuun asti.

Voin vaikka päättää yhtymällä tilaisuuden puheenjohtajan monissa muissakin yhteyksissä mainitsemaan tai ainakin viimeisessä Yliopisto-lehdessä esittämään kannanottoon, että erityisesti opetuksen, tutkimuksen ja yliopistojen perustutkimuksen, sen tutkimuksen, jonka päämääränä on totuus, hyvyys ja kauneus, niin sen pyyteetön tukeminen olisi paikallaan, koska ainakaan muuten mitään toivoa ei ole.

